

ჩვენი სოფელი

გაზეთი გამოდის 2015 წლის ოქტომბრიდან

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ყოველთვიური გამოცემა • ივნისი/2022 № 75

წალკის კანიონი გაიხსნა

დაცულ ტერიტორიაზე, წალკის კანიონზე, პირველად საქართველოში, საჯარო კერძო პარტნიორობის პროექტის ფარგლებში მოეწყო გრანდიოზული სივრცე. კანიონზე, საქართველოში პირველად, უნიკალური 240 მეტრის სიგრძის შუშის ხიდი აშენდა თანამდევ ეკოტურისტული ბილიკებით, ვიზიტორთა ცენტრით,

მოეწყო ზიპ-ბაიკი და საქანელა, რომელიც მოგზაურობას კიდევ უფრო მრავალფეროვანს ხდის. მიმდებარე ტერიტორიაზე აშენდა სასტუმროები და სხვა ტურისტული ინფრასტრუქტურა. აღნიშნული პროექტით, ერთი მხრივ, მოხდა ბუნებრივი იერსახის შენარჩუნება, მეორე მხრივ კი, უნიკალური ინფრასტრუქტურული

პროექტი განხორციელდა. წალკის კანიონის პროექტის ინვესტიცია, ჯამში, 120 000 000 ლარს შეადგენს. ამ მოცულობის ინვესტიცია რეგიონისთვის რეკორდულია, ხოლო პროექტით გათვალისწინებული ობიექტები საქართველოსთვის ახალი და უნიკალური.

ახალი ამბები

- წალკის კანიონის უნიკალური ეკოტურისტული სივრცე ვიზიტორებისთვის გაიხსნა!
- ნარჩენებისა და ქიმიური ნივთიერებების მართვის მარეგულირებელი ბაზელის, როტერდამის და სტოკჰოლმის კონვენციების მხარეთა კონფერენციას მსოფლიოს 70-მდე ქვეყნის მაღალი თანამდებობის პირი დაესწრო
- სოლომონ პავლიაშვილმა მწარმოებლის გაფართოებულ ვალდებულებას (მგვ) დაქვემდებარებული პროდუქციის მწარმოებლებთან და იმპორტიორებთან ფართომასშტაბიანი შეხვედრა გამართა

- გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრი ოთარ შამუგია კახეთის რეგიონში იმყოფებოდა
- სახელმწიფო პროგრამის „ქართულ ჩაი“ მონაწილე 6 სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივის თანამედროვე ტექნიკა გადაეცა
- გიორგი ხანიშვილი: „აგვისტოში თხილის რაოდენობრივ და ხარისხობრივ ზრდას ველოდებით“

83 2-5

ქართული ღვინო

83 6-7

საქართველოში დარეგისტრირებული ადგილწარმოშობის დასახელებები

ვენახების ჯაფანგის პროგრამა, მიმდინარე წელს, აღმოსავლეთ საქართველოს რამდენიმე რეგიონში განხორციელდება

- ღვინის ეროვნულ სააგენტოსა და ყაბაზეთის სტანდარტიზაციისა და მეტროლოგიის ინსტიტუტს შორის თანამშრომლობის მემორანდუმი გაფორმდა

ქართული ღვინო

83 6-7

- თბილისში, ბუნებრივი ღვინის ფესტივალი „ZERO COMPROMISE“ გაიმართა
- ღვინის ეროვნული სააგენტოს მხარდაჭერით, ლონდონში ქართული ღვინის დამსტავი გაიმართა
- ღვინის ეროვნული სააგენტოს მხარდაჭერით, დიდ ბრიტანეთში ქართული ღვინის დამსტავი გაიმართა
- ახალი ღვინის ფესტივალი 2022
- ციურიხა გამოფენას „საქართველო - 8000 წლის მემკვიდრეობა“ უმასპინძლა

წარმატების ისტორიები

83 8

- ნუშის ბაღი ბოლნისის მუნიციპალიტეტში
- ლურჯი მოცვის ბაღი სოფელ ნაგომარში
- სასტუმრო კომპლექსი „ვილა ყირამალა“ ლაგოდეხში
- სადრენაჟე სისტემის აღდგენითი სამუშაოები სენაკის მუნიციპალიტეტში
- ქობულეთის მუნიციპალიტეტში სადრენაჟე არხები წესრიგდება
- სარწყავი ქსელის განმედიით სამუშაოები თეთრიწყაროს მუნიციპალიტეტში

გარემოს დაცვა

83 9

კარკაბის მხარეთა 51 კომპანიაში 37 სამართლებრივი გამოვლინდა

გარემოს დაცვა

83 10

UNESCO-ს გარემოს დაცვის საერთაშორისო კონვენციის საფუძველზე შეიქმნა ორ მხარეთა ბიოსფერული რეზერვატის სტატუსი მიანიჭა

ფსავ-ხევისრეთის ეროვნულ პარკში საერთაშორისო სტანდარტის ვიზიტორთა ცენტრი გაიხსნა

- „ტანასა და თეძამის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ კანონპროექტი მთავრობამ მოიწონა
- ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიებისა და აზერბაიჯანი-საქართველოს სახელმწიფო საზღვარს შორის სამუხის მრავალმხრივი გამოყენების კატეგორიის დაცული ტერიტორია შეიქმნება

დაცული ტერიტორიები

83 11

ნავეანახვის მღვიმე

განათლება

83 12

კონკურსი „მწვანე ჯილდო 2022“

განათლება

83 13

გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრი ფარგლთა გადაზიდვის ორგანიზაციას აპრობაციას

სასარგებლო რჩევა

83 14-15

ლურჯი მოცვი

სასარგებლო რჩევა

83 16

მონილიოზი ანუ ნაყოფის სიდაბკლე

ნაღვის კანიონის უნიკალური ეკოტურისტული სივრცე ვიზიტორებისთვის გაიხსნა!

გახსნის ღონისძიებას საქართველოს პრემიერ-მინისტრი ირაკლი ღარიბაშვილი, გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრი ოთარ შამუგია, საქართველოს პარლამენტის წევრები, მთავრობის და საერთაშორისო ორგანიზაციების წარმომადგენლები ესწრებოდნენ.

როგორც ირაკლი ღარიბაშვილმა ღონისძიებაზე აღნიშნა, პროექტი ნაახალისებს და ხელს შეუწყობს კანიონის მიმდებარე ტურისტული სერვისების განვითარებას და ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმებას.

„ეს პროექტი ნაახალისებს და ხელს შეუწყობს ამ კანიონის მიმდებარე ტურისტული სერვისების განვითარებას, აქ ადგილობრივი მოსახლეობა დასაქმდება, ძალიან ბევრი ტურისტი უნდა ჩამოვიდეს ამ უნიკალურ ადგილას, რომ ნახოს და თავად გაეცნოს ასეთ უნიკალურობას. სწორედ ესაა სწრაფი და მდგრადი განვითარების ხელშეწყობის ნაბიჯები, ჩვენ, მთავრობა, ყველაფერს ვაკეთებთ იმისთვის, რომ ბიზნესი იყოს დაცული, რომ ბიზნესი თავისუფლად აკეთონ ინვესტიციები“.

მსოფლიოში საქართველო არის მე-7 ადგილზე ბიზნესის კეთების თვალსაზრისით, ერთ-ერთი ყველაზე მოქნილი პირობებია ჩვენს ქვეყანაში შექმნილი, ყველაზე დაბალი გადასახადები, ნაკლები ბიუროკრატია, ეს ყველაფერი ხელს უწყობს იმას, რომ ასეთი მაღალი დონის ინვესტიციები განხორციელდეს ჩვენს ქვეყანაში, რაც კიდევ ერთხელ მინდა აღვნიშნო, ჩვენ ძალიან გვიხარია. ასე რომ, კიდევ ერთხელ მადლობას მოგახსენებთ ასეთი უნიკალური პროექტის განხორციელებისთვის, მჯერა, რომ ეს ადგილი ძალიან ბევრ ტურისტს შეაყვარებს თავს. კიდევ ერთხელ გილოცავთ, დიდი მადლობა! ტოდა რაბა!“ - განაცხადა მთავრობის მეთაურმა.

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრი ოთარ შამუგია:

„მადლობა ყველას, ვინც მონაწილეობა მიიღო, ვინც ჩართული იყო ამ უნიკალური პროექტის განხორციელების პროცესში - მადლობა ჩვენს ინვესტორებს, დაცული ტერიტორიების სააგენტოს, ადგილობრივ მოსახლეობას. მადლობა ყველას იმისათვის, რომ დღეს ჩვენი ქვეყნის ღირსშესანიშნაობათა ჩამონათვალს კიდევ ერთი გამორჩეული ადგილი დაემატა. ნაღვის კანიონი, თავისი ბუნებრივი სილამაზით აქამდეც იზიდავდა დამთვალიერებლებს, თუმცა, ეს შესანიშნავი ინფრასტრუქტურა, ვფიქრობ, კიდევ უფრო მეტ ინტერესს გამოიწვევს. დარწმუნებული ვარ, ჩვენ გვეყოლება ძალიან ბევრი უცხოელი და ადგილობრივი ვიზიტორი, რაც ნიშნავს მეტ შესაძლებლობას რეგიონისთვის, მეტი ადგილობრივი მაცხოვრებლის დასაქმებას და მეტ განვითარებას. ჩვენი მთავრობის ერთ-ერთი მთავარი პრიორიტეტია გარემოზე, ბუნებაზე ზრუნვა. ჩვენ მნიშვნელოვან რეფორმებს

ვახორციელებთ ამ მიმართულებით. საქართველოსა და კავკასიაში პირველი დაცული ტერიტორია 110 წლის წინ შეიქმნა. ეს იყო ლაგოდეხის ნაკრძალი და მისი ფართობი მაშინ, დაახლოებით, 3 500 ჰექტარს შეადგენდა. დღეს კი, საქართველოს დაცული ტერიტორიების ფართობი 800 000 ჰა-ს შეადგენს. წელს ვგეგმავთ ახალი დაცული ტერიტორიების შექმნას, რომლის ფარგლებშიც, ეს ფართობი კიდევ 100 000 ჰექტარით გაიზრდება. არ შეიძლება აღნიშვნის გარეშე დავტოვოთ ის ნარმატება, რაც გასულ წელს ჰქონდა დაცულ ტერიტორიებს. 4 დაცულ ტერიტორიას, პირველად საქართველოს ისტორიაში, მსოფლიო მემკვიდრეობის სტატუსი მიენიჭა. ეს ჩვენი ბუნების უნიკალურობის კიდევ ერთი აღიარებაა მსოფლიო საზოგადოების მხრიდან. ჩვენ ვალდებული ვართ, დავიცვათ ბუნება და, ამავდროულად, გამოვიყენოთ ის პოტენციალი, რომელიც მას ეკოტურისტული მიმართულებით აქვს. ჩვენ აქტიურად ვთანამშრომლობთ დონორებთან, გვაქვს ამ მიმართულებით მხარდაჭერა, რისთვისაც მათ მადლობა მინდა გადავუხადო. რამდენიმე დღის წინ, დაცული ტერიტორიების მიმართულებით დავინწყეთ ახალი პროექტი გერმანიის მთავრობის მხარდაჭერით, რომლის ფარგლებშიც, გერმანიის განვითარების ბანკიდან მივიღეთ 24 მლნ ევროს ოდენობის გრანტი, რაც შემდგომ წლებში დაცული ტერიტორიების და ეკოტურიზმის განვითარებას მოხმარდება. ჩვენ ღია ვართ ინვესტიციებისთვის, რა თქმა უნდა, იმ პირობით, რომ დაცული უნდა იყოს ჩვენი ბუნება და ხელი შეუწყოს ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარებას“.

ნარჩენებისა და ქიმიური ნივთიერებების მართვის მარეგულირებადი ბაზელის, როტერდამის და სტოკჰოლმის კონვენციების მხარეთა კონფერენციას მსოფლიოს 70-მდე ქვეყნის მაღალი თანამდებობის პირი დაესწრო

„მას შემდეგ, რაც საქართველომ განაცხადი გააკეთა ევროკავშირის წევრობაზე, საერთაშორისო კონვენციებისა და მოთხოვნების პრაქტიკაში დანერგვა განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს, რომ ქვეყანამ წარმატებით შეასრულოს ევროკავშირთან ასოცირების შესახებ შეთანხმების ვალდებულებები“,- განაცხადა საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრის მოადგილემ, ნინო თანდილაშვილმა ნარჩენებისა და ქიმიური ნივთიერებების მართვის მარეგულირებადი ბაზელის, როტერდამის და სტოკჰოლმის კონვენციების მხარეთა კონფერენციაზე.

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრის მოადგილე ნინო თანდილაშვილი შედეგით სამეფოს დედაქალაქ სტოკჰოლმში მაღალი დონის კონფერენციას და კონფერენციის ფარგლებში გამართულ შეხვედრებს დაესწრო.

ნარჩენებისა და ქიმიური ნივთიერებების მართვის მარეგულირებადი ბაზელის, როტერდამის და სტოკჰოლმის კონვენციების მხარეთა კონფერენციას მსოფლიოს 70-მდე ქვეყნის მაღალი თანამდებობის პირი ესწრებოდა, მათ შორის, ამერიკის

შერთებული შტატების პრეზიდენტის სპეციალური წარმომადგენელი კლიმატის ცვლილების საკითხებში ჯონ კერი.

კონფერენციამ საშუალება მისცა მონაწილეებს ინტერაქციული პლატფორმა გამოიყენებინათ და კონვენციების მოთხოვნების შესრულებასთან დაკავშირებით საკუთარი გამოცდილება და სამომავლო ხედვები გაეზიარებინათ. კონფერენცია ასევე მიზნად ისახავდა ნარჩენების მართვის საკითხებისა და ნარჩენებით გარემოს დაბინძურების შემცირების საკითხების მაღალ პოლიტიკურ კონტექსტში განხილვას, პოლიტიკური ცნობიერების ამაღლებასა და კონვენციების განხორციელების ხელშეწყობას.

კონფერენციის ფარგლებში, ნინო თანდილაშვილმა მონაწილეობა მიიღო გამართულ დისკუსიებში. მინისტრის მოადგილის განცხადებით, მაღალგანვითარებული ქვეყნების პირველმა პირებმა გაახმოვანეს, რომ აუცილებელია

ერთობლივი ძალისხმევით გაგრძელდეს აქტიური მუშაობა ნარჩენებით გარემოს დაბინძურების შესამცირებლად, გაიზარდოს საერთაშორისო დაფინანსება და მხარდაჭერა ამ მიმართულებით.

ნინო თანდილაშვილმა საერთაშორისო კონფერენციის მონაწილეებს კონვენციების მოთხოვნების შესრულების მიმართულებით საქართველოს მიერ გადადგმული ნაბიჯების შესახებ მიაწოდა ინფორმაცია. მინისტრის მოადგილემ მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულების დანერგვის პროცესზე ისაუბრა, რაც საშუალებას მისცემს საქართველოს, ეტაპობრივად დანერგოს ნარჩენების სეპარირებული შეგროვების სისტემა, ხელი შეუწყოს ნარჩენების გადამუშავებას და შეამციროს ნარჩენებით გარემოს დაბინძურება. ნინო თანდილაშვილმა ხაზი გაუსვა საერთაშორისო მხარდაჭერის აუცილებლობას ნარჩენების მართვის სექტორში.

სოლომონ პავლიაშვილმა მწარმოებლის გაფართოებულ ვალდებულებას (მგვ) დაქვემდებარებადი პროდუქციის მწარმოებლებთან და იმპორტიორებთან ფართომასშტაბიანი შეხვედრა გამართა

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრის მოადგილემ, სოლომონ პავლიაშვილმა მწარმოებლის გაფართოებულ ვალდებულებას (მგვ) დაქვემდებარებული პროდუქციის (ბატარაები და აკუმულატორები, საბურავები, ელექტრო და ელექტრონული მოწყობილობები

და ზეთები) მწარმოებლებთან და იმპორტიორებთან ფართომასშტაბიანი შეხვედრა გამართა.

შეხვედრაზე მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულების (მგვ) პრინციპის დასაწინააღმდეგებლად საქართველოს მთავრობის მიერ 2020 წლის 25 მაისს მიღებული ოთხი ტექნიკური რეგლამენტის (ნარჩენი ზეთების მართვის, საბურავების ნარჩენების მართვის, ელექტრო და ელექტრონული მოწყობილობების ნარჩენების მართვის, ბატარაებისა და აკუმულატორების ნარჩენების მართვის) ამოქმედების ვადების საკითხებზე იმსჯელეს.

„მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულების შესრულების მიზნით, მიმდინარე წლის 1 ივნისიდან, საქართველოს მთავრობის მიერ მიღებული ოთხი ტექნიკური რეგლამენტი შედის

ძალაში, რაც გულისხმობს, რომ მგვ-ს დაქვემდებარებულმა ორგანიზაციებმა 1 ივნისამდე, პროდუქტის ბაზარზე განთავსებამდე უნდა გაიარონ ავტორიზაცია მგვ-ის ელექტრონულ რეესტრში, ხოლო მიმდინარე წლის 1 ივლისიდან, ყველა იმპორტიორსა და დისტრიბუტორს აეკრძალება იმ მწარმოებლების მიერ მოწოდებული პროდუქციის ბაზარზე განთავსება, რომლებიც არ არიან რეგისტრირებული მგვ რეესტრში და არ არიან მგვ ორგანიზაციის წევრები.

ჯერ კიდევ ტექნიკური რეგლამენტის შემუშავების პროცესში, აქტიურად ვთანამშრომლობდით ბიზნესსექტორის წარმომადგენლებთან და ვითვალისწინებდით მათ შენიშვნებსა და წინადადებებს. ვფიქრობ, კომპლექსური მიდგომებით, უდავოდ მივიღებთ პოზიტიურ შედეგებს“- განაცხადა სოლომონ პავლიაშვილმა.

როგორც გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების კომიტეტის თავმჯდომარემ, მაია ბითაძემ აღნიშნა, სახელმწიფოს მხრიდან მიღებული უნდა იყოს ისეთი გადაწყვეტილებები, რომელიც ბიზნესსექტორის წარმომადგენლებს ტვირთად არ დააწვება და, ამავდროულად, ნარჩენების მართვის პროცესის ეფექტიან წარმართვაში მწარმოებლები

პასუხისმგებლობას იგრძნობენ.

შეხვედრაზე სამინისტროს ნარჩენებისა და ქიმიური ნივთიერებების მართვის დეპარტამენტის უფროსმა, ალვინდ ჩანქელიანმა ხაზი გაუსვა მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულების ტექნიკური რეგლამენტების განხორციელების ვადებს და აღნიშნა, რომ ოთხი ტექნიკური რეგლამენტის ამოქმედების ვადების შესრულება უმნიშვნელოვანესია, რისთვისაც სამინისტროს მიერ არაერთი ნაბიჯი გადაიდგა მწარმოებლების პოზიციების, შენიშვნებისა და წინადადებების გათვალისწინების კუთხით.

შეხვედრას ფინანსთა მინისტრის მოადგილე მამუკა ბარათაშვილი, გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს შესაბამისი სამსახურების, ბიზნესასოციაციისა და კერძო სექტორის 200-მდე წარმომადგენელი ესწრებოდა.

მგვ-ის დაქვემდებარებული პროდუქტის მწარმოებლებმა და იმპორტიორებმა დეტალური ინფორმაციის მისაღებად იხილეთ მითითებული ბმული: https://elibrary.mepa.gov.ge/Ge/Library/Details/7040?fbclid=IwAR3S038T_QNVP314vNQtnkKkeMfIOWjpsW0vGg6GfjTfIwWYbKIU8eq7Bc

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრი ოთარ შამუგია კახეთის რეგიონში იმყოფებოდა

ოთარ შამუგია:

„პრემიერ-მინისტრის ინიციატივით, ჩვენ დავინყეთ იმ ფერმერების მხარდაჭერა, რომელთაც მცირე ნაკვეთები აქვთ და არა აქვთ წვდომა სესხებზე. ფერმერები პროგრამაში ძალიან აქტიურად არიან ჩართულები. პროგრამის ფარგლებში, დაახლოებით, 7 მლნ ლარის საქონელი უკვე შესყიდულია. ეს ყველაფერი კეთდება იმისთვის, რომ ჩვენ მაქსიმალურად შევუნყოთ ხელი ჩვენს ფერმერებს, შეუმცირდეთ ხარჯები და აწარმოონ უფრო მეტი ხარისხიანი სასოფლო-სამეურნეო პროდუქცია. ჩვენ ამ მხარდაჭერას გავაგრძელებთ და გვექნება ძალიან ბევრი ახალი ინიციატივა“.

ოთარ შამუგია სიღნაღის მუნიციპალიტეტში ადგილობრივ ფერმერებს შეხვდა

ფერმერებმა, მიმდინარე წელს, შეღავათიანი აგროკრედიტით, ერთწლოვანი კულტურების მოყვანის მიზნობრიობით ისარგებლეს.

ოთარ შამუგია:

„ხორბლის თვითუზრუნველყოფის მაჩვენებლის გაზრდა ჩვენთვის პრიორიტეტულია. საუბარი გვექონდა ფერმერებთან, თუ რა საჭიროებები აქვთ და რა შეიძლება გავაკეთოთ, რომ შემოდგომაზე კონკრეტული მხარდაჭერის პროექტი გვექონდეს, რომელიც ქვეყანაში ხორბლის წარმოების ზრდას და ჩვენი თვითუზრუნველყოფის მაჩვენებლის გაუმჯობესებას შეუნყოფს ხელს“.

მიმდინარე წლის 22 მარტიდან დღემდე, ერთწლოვანი კულტურების მოყვანის ხელშეწყობისთვის, 70,9 მლნ ლარის 4,305 შეღავათიანი სესხია გაცემული.

სოფლის განვითარების სააგენტო „შეღავათიანი აგროკრედიტის“ პროექტის ქვეკომპონენტის ფარგლებში გაცემული სესხის 12 თვის პროცენტის თანადაფინანსებას ახორციელებს. სესხის წლიური საპროცენტო განაკვეთის მაქსიმალური ოდენობა 18%-ით არის დადგენილი, საიდანაც ნახევარს, წლიურ 9%-ს, სახელმწიფო აფინანსებს. პროექტის ფარგლებში, ერთ ბენეფიციარზე გაცემული სესხის თანხა განსაზღვრულია 5,000 ლარიდან 100, 000 ლარის ჩათვლით.

მინისტრი და კახეთის მხარეში სახელმწიფო რწმუნებული ირაკლი შიოშვილი, გურჯაანის მუნიციპალიტეტში აბის მოსავლის აღების,

დაბინავებისა და რეალიზაციის საკითხებთან დაკავშირებით მიმდინარე მოსაზრებალ საუბარებს გაეცნა.

მინისტრმა სოფლის განვითარების სააგენტოს მხარდაჭერით შექმნილი სამაცივრო მეურნეობა დაათვალიერა, რომელიც ფერმერმა გივი ნებუნეშვილმა, გურჯაანის მუნიციპალიტეტის სოფელ ვაჩნაძიანში, 2020 წელს მოაწყო.

გივი ნებუნეშვილმა სახელმწიფო ფინანსური მხარდაჭერით, თანამედროვე სტანდარტებით აღჭურვილი სამაცივრო მეურნეობის შექმნისათვის ინვესტიცია, 350,000 ლარი განახორციელა, საიდანაც შეღავათიანი აგროკრედიტი 300,000 ლარია. სამაცივრო მეურნეობაში 100 ტონამდე ხილის შენახვაა შესაძლებელი. საწარმოში სეზონურად 40 ადამიანია დასაქმებული.

სამაცივრო მეურნეობაში, ამ ეტაპზე, მარწყვის სარეალიზაციოდ მომზადება მიმდინარეობს.

ოთარ შამუგია:

„ფერმერებისგან ვიღებთ ინფორმაციას იმ საჭიროებებზე, რომელიც მათ აქვთ. მალე დაიწყება ატმის სეზონი, შემდგომ ხორბლის და ქერის მოსავლის აღება. ჩვენ გვექნება შტაბები, რომელიც იფუნქციონირებს და კოორდინაციას გაუწევს მოსავლის აღებისა და დაბინავების პროცესს, რომელშიც ჩართული იქნება ადგილობრივი ხელისუფლება. ჩვენ მაქსიმუმს გავაკეთებთ იმისათვის, რომ მოსავალი დაბინავდეს დროულად და ფერმერებს ამ მიმართულებით პრობლემები არ შეექმნათ“.

სახელმწიფო პროექტების ფარგლებში, ორი წლის განმავლობაში, დაახლოებით, 40-მდე სამაცივრო მეურნეობა არის დაფინანსებული და შექმნილი, რამაც მნიშვნელოვნად შეუნყო ხელი ატმის მოსავლის დაბინავებას და შემდგომ ექსპორტს. ბოლო 2 წლის განმავლობაში, დაახლოებით, 2,5-ჯერ არის გაზრდილი ატმის ექსპორტი.

კახეთის რეგიონში, შეღავათიანი აგროკრედიტის პროექტის ფარგლებში, სამაცივრო ინფრასტრუქტურის განვითარებისთვის, ჯამში, გაცემულია 31 მილიონ ლარზე მეტი ღირებულების 150-ზე მეტი სესხი, სოფლის განვითარების სააგენტოს გაცემული თანადაფინანსება 3 მლნ ლარზე მეტია.

ბოლო 9 წლის განმავლობაში, კახეთის რეგიონში, ღვინის

წარმოების მიზნობრიობით, გაიცა 242 მლნ ლარზე მეტი ღირებულების სესხები, სადაც სახელმწიფოს თანადაფინანსება 46 მლნ ლარს აღემატება

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრმა, ოთარ შამუგიამ, ყვარლის მუნიციპალიტეტში, სოფლის განვითარების სააგენტოს ბენეფიციარი კომპანიის „GRW“ ღვინის საწარმო დაათვალიერა.

„მევენახეობა-მეღვინეობის დარგის განვითარებისთვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ისეთი საწარმოების შექმნა, რომელიც თანამედროვე სტანდარტებს აკმაყოფილებს. კომპანიის „GRW“ ღვინის საწარმო ექსპორტს რამდენიმე ქვეყანაში, მათ შორის აშშ-ში ახორციელებს. თანამედროვე წარმოების ხელშეწყობა მნიშვნელოვანია იმისათვის, რომ ჩვენმა მევენახეებმა შეძლონ ხარისხიანი ყურძნის შესაბამის ფასებში ჩაბარება, რომ მივიღოთ ხარისხიანი ღვინო და გავიტანოთ ქვეყნის ფარგლებს გარეთ“.

კომპანიამ „GRW“ შეღავათიანი აგროკრედიტით ღვინის წარმოების განვითარების მიზნობრიობით ისარგებლა. ღვინის საწარმოს შექმნისათვის, ჯამური ინვესტიცია 13 მლნ ლარი განხორციელდა. საწარმოში, რომლის წარმადობა 4,000 ტონა ყურძნის გადამუშავებაა, მუდმივად 30 ადამიანია დასაქმებული, სეზონურად კი, 40. კომპანია წარმოებული ღვინის ექსპორტს ახორციელებს აშშ-ის, ჩინეთის და ევროპის ბაზრებზე.

კახეთის რეგიონში, „შეღავათიანი აგროკრედიტის პროექტის“ ფარგლებში, 2013 წლიდან, ღვინის წარმოების მიზნობრიობით, ბანკების მიერ გაიცა 242 მლნ ლარზე მეტი ღირებულების სესხები; სოფლის განვითარების სააგენტოს მიერ გაცემული თანადაფინანსება 46 მლნ ლარს აღემატება.

ოთარ შამუგია ლაგოდეხის დაცულ ტერიტორიაზე რეინჯერებს შეხვდა

ლაგოდეხის დაცული ტერიტორიები აღმოსავლეთ ევროპაში, კავკასიასა და

საქართველოში პირველი დაცული ტერიტორიაა.

110 წლის წინ, 1912 წელს, საქართველოში პირველი დაცული ტერიტორია - ლაგოდეხის ნაკრძალი შეიქმნა, რომლის ფართობი მხოლოდ 3 500 ჰა იყო. დღეს საქართველოში 94 დაცული ტერიტორიაა, საერთო ფართობით 800 000 ჰა-მდე, რაც ქვეყნის ტერიტორიის 11.5%-ს შეადგენს.

ოთარ შამუგია:

„თამამად შეგვიძლია ვთქვათ, რომ 110 წელია ვიცავთ ბუნებას. ლაგოდეხის ნაკრძალი უნიკალური დაცული ტერიტორიაა. სწორედ მისი შექმნით იწყება საქართველოში დაცული ტერიტორიების ისტორია და განვითარება. ჩვენი ბუნების დაცვისა და შენარჩუნებისთვის, ძალიან მნიშვნელოვანია და სახელმწიფო მუდმივად ზრუნავს, რომ რეინჯერებს ჰქონდეთ შესაბამისი აღჭურვილობა, ჰქონდეთ შესაბამისი პირობები. ბოლო წლებში, დაახლოებით, 170 მილიონი ლარია ინვესტირებული ინფრასტრუქტურის მიმართულებით; დაცული ტერიტორიების მასშტაბით, დაახლოებით 1000 კმ ბილიკის მოწყობა იგეგმება მომავალი 2 წლის განმავლობაში, რისთვისაც ბიუჯეტიდან, დაახლოებით, 35 მილიონი ლარი გამოიყოფა. ყოველივე ეს საშუალებას გვაძლევს, მოვიზიდოთ მეტი ვიზიტორი, რაც, თავის მხრივ, ხელს შეუწყობს ადგილობრივი მოსახლეობის სოციალური მდგომარეობის გაუმჯობესებას“.

მიმდინარე წელს, დაახლოებით 100 000 ჰექტრით გაიზრდება დაცული ტერიტორიების ფართობი და დაახლოებით 900 000 ჰექტარს მიაღწევს. ამავდროულად, მნიშვნელოვანი ღონისძიებები გატარდება ინფრასტრუქტურის განვითარების მიმართულებით.

აღსანიშნავია, რომ დღეს საქართველოს დაცულ ტერიტორიებს ჯამში 400-მდე რეინჯერი იცავს. რეინჯერები საკუთარი სიცოცხლის რისკის ფასად იცავენ საქართველოს უნიკალურ ბუნებრივ მემკვიდრეობას.

საქართველოს მთავრობის და გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიერ შემუშავებული ერთიანი პოლიტიკის შესაბამისად და დონორი ორგანიზაციების ფინანსური მხარდაჭერით, სახელმწიფო მუდმივად ზრუნავს რეინჯერებზე. რეინჯერთა სამუშაო პირობები ყოველწლიურად უმჯობესდება. მათი სახელფასო ანაზღაურება ეტაპობრივად იზრდება, სტაბილურად უზრუნველყოფილი არიან სახელფასო დანამატით, შეეცვალებათ და გაუმჯობესდებათ დაზღვევის სოციალური პაკეტი და სამუშაო ეკიპირება.

ლაგოდეხის დაცული ტერიტორიების ფართობი დღეისათვის 24 255 ჰა-ს შე-

დგენს, საიდანაც 17 000 ჰა ხელუხლებელი და პირველყოფილი ტყეა და მოიცავს ლაგოდეხის სახელმწიფო ნაკრძალსა და ლაგოდეხის ალკვეთილს. ლაგოდეხის დაცული ტერიტორიების ტურისტული მარშრუტები კეთილმოწყობილია მარკირებული ბილიკებით, ტურისტული კოტეჯებით, საკემპინგეებით, საპიკნიკეებით და სხვა საჭირო ინფრასტრუქტურით.

ლაგოდეხის დაცულ ტერიტორიებზე ეკოტურიზმის განვითარება გრძელდება. მიმდინარე წელს დაგეგმილია 150 კმ სიგრძის საფეხმავლო ბილიკების ქსელის მოწყობა თანამდევნი რეკრეაციული ინფრასტრუქტურით.

ოთარ შაჰუგია ზაოი ალაზნის სარწყავი სისტემის სარეაბილიტაციო სამუშაოებს გაეცნო და ადგილობრივ ფარგლებს შეხვდა

პროექტი, რომლის ღირებულებაც 3 მლნ ლარზე მეტია, 12,4 კილომეტრი სიგრძის წყალგამანაწილებლისა და მისი განშტოებების აღდგენას ითვალისწინებს. შედეგად, არხში წყლის გადინება შეუფერხებლად მოხდება, რაც დამატებით 300 ჰექტარი სასოფლო-სამეურნეო მიწის

ფართობის მორწყვას უზრუნველყოფს.

„ქვეყნის მასშტაბით სამელიორაციო ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციის განხორციელებისთვის დიდ ინვესტიციებს ვახორციელებთ, როგორც საბიუჯეტო დაფინანსებით, ასევე, დონორების მხარდაჭერით. პრემიერ-მინისტრის ინიციატივით, ეტაპობრივად ვინყებთ, დაახლოებით, 200 მლნ ლარის სამელიორაციო ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციის პროექტებს, რაც მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს ჩვენი ფერმერების სტაბილურ წყალმომარაგებას. გარდა ამისა, მნიშვნელოვანია მორწყვის თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვა. ფერმერების მხარდასაჭერად, პროგრამების „დანერგე მომავალი“ და „შეღავათიანი აგროკრედიტი“ ფარგლებში, ვაფინანსებთ წვეთოვანი მორწყვის სისტემებს; მხოლოდ „დანერგე მომავლის“ პროგრამის ფარგლებში, დაახლოებით, 17 ათასი ჰექტარზე ახალი ინტენსიური ბაღები გაშენებული, რომელიც სრულად აღჭურვილია თანამედროვე სარწყავი სისტემებით“.

მინისტრის განცხადებით, მნიშვნელოვანია კლიმატის ცვლილების ფონზე შესაბამისი წყალსაცავების მშენებლობა-რეაბილიტაცია. ამ კუთხით, მსოფლიო ბანკის დახმარებით ხორციელდება კვლევა, რომლის შედეგები აჩვენებს, თუ სად შეიძლება, სად არის ოპტიმალური წყალსაცავების მოწყობა და არსებულების რეაბილიტაცია.

სამუშაოების ფარგლებში, გამანაწილებელი არხი და მისი განშტოებები ხე-ბუჩქნარისაგან გაინმინდება, არსებული მიწები ახლით შეიცვლება, მოეწყობა ჰიდრანტები და ჰიდროტექნიკური ნა-

გებობები. საირიგაციო არხით სოფელ რუისპირის მოსახლეობა ისარგებლებს.

კახეთის რეგიონში, 2012 წლიდან დღემდე, სამელიორაციო ინფრასტრუქტურის 90 სარეაბილიტაციო პროექტი განხორციელდა. სამუშაოების ჯამური ღირებულება 53,6 მლნ ლარია. განხორციელებული სამუშაოების შედეგად, რეგიონში, დამატებით, 16 ათას ჰექტარზე მეტი სასოფლო-სამეურნეო მიწის ფართობი რეგულარულად ირწყვება, წყლის მიწოდება 13 300 ჰექტარზე გაუმჯობესდა, ხოლო დრენირებულია 8 000 ჰექტარზე მეტი სავარგული.

სახელმწიფო პროგრამის „ქართული ჩაი“ მონაწილე 6 სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივს თანამედროვე ტექნიკა გადაეცა

სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივებისათვის დანადგარების გადაცემის პროცესს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრის პირველი მოადგილე გიორგი ხანიშვილი იმერეთის მხარეში სახელმწიფო რწმუნებულ, ზვიად შალამბერიძესთან ერთად დაესწრო.

„იმერეთის, გურიის და სამეგრელოს რეგიონში მოქმედ ექვს კოოპერატივს გადავეცით დანადგარები, რომელთა მეშვეობითაც ისინი შეძლებენ საკუთარ ფართობში მოყვანილი მაღალხარისხიანი ჩაის გადამუშავებას. რითაც, ერთი მხრივ, გააიაფებენ თვითღირებულებას, მეორე მხრივ, შეძლებენ მოემსახურონ კოოპერატივის ირგვლივ არსებულ პლანტაციებს, რომ შეძლონ ერთგვაროვანი, მაღალხარისხიანი, პრემიუმ კლასის ჩაით უზრუნველყონ როგორც საქართველოს ბაზარი, ისე განახორციელონ ექსპორტი მსოფლიო ბაზარზე“ - განაცხადა გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრის პირველმა მოადგილემ, გიორგი ხანიშვილმა.

იმერეთის მხარეში სახელმწიფო რწმუნებულის, ზვიად შალამბერიძის განცხადებით, ჩაის წარმოება იმერეთის რეგიონისთვის ტრადიციულია; სასოფლო-სამეურნეო მიმართულებით სახე-

ლმწიფო პროგრამები მნიშვნელოვანი მხარდაჭერაა ყველა იმ კოოპერატივისთვის და ფერმერისთვის, რომელსაც ექნება სურვილი, რომ ჩაერთოს სოფლის მეურნეობაში და შექმნას დოვლათი.

ზესტაფონის მუნიციპალიტეტში, პროგრამის „ქართული ჩაი“ ფარგლებში, იმერეთისა და გურიის რეგიონში მოქმედ 6 სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივს ჩაის წარმოებისათვის საჭირო თანამედროვე ტექნიკა გადაეცა; სახელმწიფო თანადაფინანსება 329,460 ლარია.

პროგრამის ფარგლებში, ჩაის წარმოებისათვის საჭირო 643 000 ღირებულების დანადგარები, ჯამში, 14 სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივს გადაეცა.

საქართველოს მასშტაბით, პროგრამაში „ქართული ჩაი“ რეაბილიტირებული ფართობი 1,670 ჰექტარს შეადგენს, სოფლის განვითარების სააგენტოს თანადაფინანსება 3 მლნ ლარს აღემატება.

პროგრამა „ქართული ჩაი“ 2016 წლიდან ხორციელდება და მისი მიზანია საქართველოში არსებული ჩაის პლანტაციების პოტენციალის ეფექტიანი გამოყენება, ადგილობრივი ჩაის წარმოების ზრდის ხელშეწყობა, თვითუზრუნველყოფის დონის ამაღლება და საექსპორტო პოტენციალის გაზრდა.

გიორგი ხანიშვილი: „ავვისტოში თხილის რაოდენობრივ და ხარისხობრივ ზრდას ველოდებით“

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრის პირველი მოადგილე გიორგი ხანიშვილი, სურსათის ეროვნული სააგენტოს უფროს, ზურაბ ჩეკურაშვილთან ერთად, გურიისა და სამეგრელოს რეგიონებში იმყოფებოდა. რეგიონების სახელმწიფო რწმუნებულებთან და მუნიციპალიტეტების მერებთან შეხვედრებზე, თხილის სექტორში არსებული ვითარება და გამოწვევები განიხილეს, შეხვდნენ მეთხილე ფერმერებს და თხილის ბაღები დაათვალიერეს.

„სისტემური მიდგომა, რომელიც ხორციელდება სამინისტროს, სურსათის ეროვნული სააგენტოსა და თხილის მწარმოებელთა ასოციაციის მიერ და რომელშიც აქტიურად არიან

ჩართული ფერმერები, წარმატებულია. ჩვენ ერთობლივად ვახდენთ თხილის წარმოების ზრდის სტიმულირებას და ყოველდღიურად ვხედავთ, რომ ფერმერები რეკომენდაციების გათვალისწინებით უვლიან თხილის ბაღებს, რაც იმის წინაპირობაა, რომ მივიღებთ მაღალი ხარისხის უხვ მოსავალს“ - განაცხადა გიორგი ხანიშვილმა.

გიორგი ხანიშვილმა და ზურაბ ჩეკურაშვილმა გურიისა და სამეგრელოს რეგიონებში მშენებარე ახალი საშრობი და საწყობი ცენტრები დაათვალიერეს, სადაც თხილის მოსავლის პირველადი დამუშავება, გარჩევა, შრობა, ლაბორატორიული ანალიზი და დასაწყობება მოხდება.

საქართველოს ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნულ ცენტრში „საქპატენტი“. ამჟამად ადგილწარმოშობის დასახელების 25 ღვინოა დარეგისტრირებული: „ქინძმარაული“, „მანავი“, „კახეთი“, „ნაფარეული“, „თელიანი“, „მუკუზანი“, „წინანდალი“, „ახაშენი“, „გურჯაანი“, „ხვანჭკარა“, „ატენი“, „სვირი“, „ვაზისუბანი“, „კარდენახი“, „ტიბაანი“, „ტვიში“, „ყვარელი“, „კოტეხი“, „ხაშმის საფერავი“, „ბოლნისი“, „სალხინოს ოჯალეში“, „ახმეტა“, „ნარაფი“, „ახოები“ და „მალრაანის ქისი“.

„ქართული ღვინის ადგილწარმოშობის დასახელების სისტემის განვითარებისა და

საქართველოში დარეგისტრირებული ადგილწარმოშობის დასახელებები

ქართული ღვინის აღნიშვნების დაცვის ხელშეწყობის პროგრამის“ ფარგლებში, ღვინის ეროვნული სააგენტო აქტიურად მონაწილეობს ღვინის ადგილწარმოშობის დასახელების წარმოების სპეციფიკაციის მომზადებასა და რეგისტრაციასთან დაკავშირებულ სხვა ტექნიკურ საკითხებში.

ადგილწარმოშობის დასახელებების მრავალფეროვნება ქართული ღვინის უნიკალურობაზე მიუთითებს, რაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მისი პოპულარიზაციის, ცნობადობისა და საექსპორტო პოტენციალის ზრდის კუთხით. ასევე უზრუნველყოფს მის დაცვას საერთაშორისო მასშტაბით ყველა იმ ხელშეკრულებისა და კონვენციის საფუძველზე, რომელსაც საქართველო არის მიერთებული, ან ხელი აქვს მოწერილი.

მალრაანის ქისი

„მალრაანის ქისის“ მიკროზონა მოიცავს სოფლებს: მალრაანი, ფიჩხოვანი, არგოხი და ბაბანური. „მალრაანის ქისი“ შეიძლება დამზადდეს მხოლოდ ქისის ჯიშის ყურძნიდან (სინონიმი - „მალრაანული ქისი“).

ღვინო „მალრაანის ქისი“ შეიძლება იყოს თეთრი მშრალი და ქარვისფერი მშრალი. „მალრაანის ქისი“ თეთრი მშრალი უნდა იყოს ღია ჩალისფრიდან ღია ოქროსფრამდე; დავარგებისას ღვინოს უვითარდება გამშრალი ბალახების და ჩირების არომატები.

„მალრაანის ქისი“ ქარვისფერი მშრალი უნდა იყოს ოქროსფრიდან მუქ ქარვისფრამდე; დავარგებისას ღვინოს უვითარდება ბუკეტი მოხალული ნუშის და გარგარის ჩირის ტონებით.

ვენახების უადასტროს პროგრამა, მიმდინარე წელს, აღმოსავლეთ საქართველოს რამდენიმე რეგიონში განხორციელდება

ღვინის ეროვნული სააგენტო ქვემო და შიდა ქართლში, მცხეთა-მთიანეთსა და სამცხე-ჯავახეთში ვენახების უადასტროს პროგრამის განხორციელებას იწყებს.

პროგრამის დეტალები და მნიშვნელობა ღვინის ეროვნული სააგენტოს თავმჯდომარის მოადგილემ, ზურაბ ვაჭარაძემ და მევენახეობის კადასტრის სამმართველოს უფროსმა, დავით მალრაძემ აღნიშნული რეგიონების ადმინისტრაციების ხელმძღვანელ პირებთან გამართულ სა-

მუშაო შეხვედრებზე განიხილეს.

აღინიშნა, რომ ვენახების კადასტრის პროგრამის განხორციელება მნიშვნელოვანია მევენახეობა-მეღვინეობის დარგის განვითარებისთვის; კადასტრის შექმნა რთველის პროცესის გამარტივებასა და ყურძნისეული პროდუქტების

ხარისხს უზრუნველყოფს. შეხვედრაზე, ადგილობრივი ხელისუფლების წარმომადგენლების მხრიდან, პროგრამის განხორციელების პროცესში, კომპეტენციის ფარგლებში, ჩართვის სრული მზადყოფნა გამოითქვა.

ქართლის, სამცხე-ჯავახეთისა და მცხეთა-მთიანეთის რეგიონები ცნობილია ვაზის ჯიშების მრავალფეროვნებითა და უნიკალურობით. აქ გავრცელებული ჯიშებიდან აღსანიშნავია ჩინური, გორული მწვანე, ბუდეშური თეთრი, თავკვერი, შავკაპიტო, ასურეთული შავი, ასევე, იშვიათი ჯიშები: ძელშავი, ყყაპა, დანახარული, მელიკუდა ქართლის, ქროლა და სხვა. გარდა ადგილობრივი ჯიშებისა, ქართლში გავრცელებულია ისეთი უცხოური ჯიშებიც, როგორებიცაა ალიგოტე, პინო შავი, თეთრი და სხვა.

ვენახების კადასტრის პროგრამას ღვინის ეროვნული სააგენტო 2014 წლიდან ახორციელებს. გასულ წელს, პროგრამის ეტაპი კახეთისა და რაჭა-ლეჩხუმის მევენახეობის რეგიონებში დასრულდა.

მთავრობის დადგენილება

საქართველოს მთავრობამ „სპირტიანი სასმლის, სასოფლო-სამეურნეო წარმოშობის ეთილის სპირტისა და სასოფლო-სამეურნეო წარმოშობის დისტილატის სერტიფიცირების წესის დამტკიცების თაობაზე“ დადგენილება მიიღო

დადგენილების მიღების მიზანია საქართველოში წარმოებული სპირტიანი სასმლის, სასოფლო-სამეურნეო წარმოშობის ეთილის სპირტისა და სასოფლო-სამეურნეო წარმოშობის დისტილატის სერტიფიცირებასთან დაკავშირებული საკითხების დარეგულირება, რაც უზრუნველყოფს ამ პროდუქციის მაღალ ხარისხს.

დადგენილებაში დეტალურად არის განვლილი სერტიფიცირების ეტაპები, ბიზნეს-სოპერატორის ვალდებულებები, ნიმუშის ლაბორატორიული გამოცდის პროცედურები, ინსპექტირების ჩატარებისა და სერტიფიკატის გაცემის პირობები.

სერტიფიცირებას ახორციელებს საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მმართველობის სფეროში შემავალი საჯარო სამართლის იურიდიული პირი – ღვინის ეროვნული სააგენტო.

ღვინის ეროვნული სააგენტოსა და ყაზახეთის სტანდარტიზაციისა და მეტროლოგიის ინსტიტუტის შორის თანამშრომლობის მემორანდუმი გაფორმდა

თბილისში, ბუნებრივი ღვინის ფესტივალი „ZERO COMPROMISE“ გაიმართა

რიგით მესამე ფესტივალი „ZERO COMPROMISE“, ასოციაციის „ბუნებრივი ღვინო“ ორგანიზებით და ღვინის ეროვნული სააგენტოს მხარდაჭერით, დედაქალაქში, ყოფილი აბრეშუმის ქარხანაში გაიმართა.

ფესტივალზე, საქართველოს სხვადასხვა რეგიონიდან, ასოციაციის „ბუნებრივი ღვინო“

მემორანდუმს ხელი ღვინის ეროვნული სააგენტოს თავმჯდომარემ, ლევან მუხომბაძემ და ყაზახეთის სტანდარტიზაციისა და მეტროლოგიის ინსტიტუტის გენერალურმა დირექტორმა, გაბიტ მუსამბეტოვმა მოაწერეს.

თანამშრომლობა მიზნად ისახავს ყაზახური მხარისთვის საქართველოს გამოცდილების გაზიარებას მევენახეობა-მეღვინეობის დარგში განხორციელებული რეფორმებისა და მიღწევების მიმართულებით.

ყაზახეთის სტანდარტიზაციისა და მეტროლოგიის ინსტიტუტისთვის განსაკუთრებული ინტერესის საგანია ღვინის ერო-

ვნული სააგენტოს გამოცდილება ღვინის სერტიფიცირების, მათ შორის, ევროკავშირის სერტიფიკატების გაცემის კუთხით. მემორანდუმში ფარგლებში დაგეგმილია ექსპერტების ვიზიტები, კონსულტაციები, სამუშაო და სასწავლო შეხვედრები, სადაც კონკრეტული აქტუალური საკითხები განიხილება.

აღსანიშნავია, რომ ყაზახეთი ქართული ღვინის საქსპორტო ხუთეულშია. 2021 წელს, საქართველოდან ექსპორტირებული იყო 4 მილიონზე მეტი ბოთლი; ზრდამ, 2022 წელთან შედარებით, 47% შეადგინა.

წევრი 90 მწარმოებელი იყო წარმოდგენილი. ღვინის მწარმოებლის მიზანი ქართული ბუნებრივი ღვინის ცნობადობის გაზრდა და მსოფლიო ბაზრებზე ექსპორტის ზრდის ხელშეწყობაა. აღნიშნულის გათვალისწინებით, ფესტივალის ორგანიზატორების მოწვევით, ღვინის მწარმოებლებს ყოველწლიურად სტუმრობენ ღვინის იმპორტიორები, ჟურნალისტები, მწერლები და ინდუსტრიის სხვა პროფესიონალები სხვადასხვა ქვეყნიდან, რაც საშუალებას აძლევს ადგილობრივი მარნების წარმომადგენლებს, ადგილზე გააცნონ ღვინოები პოტენციურ მყიდველებს. სტუმრებს შორისაა ცნობილი ამერიკელი ღვინის მწერალი

ელის ფეირინგი, რომლის მიერ ქართული ღვინის კულტურაზე დაწერილია წიგნმა „ღვინის სიყვარულისთვის: მოგზაურობა მსოფლიოს უძველეს ღვინის კულტურაში“ 2016 წელს, გურმანების სამზარეულო წიგნების მსოფლიო დაჯილდოების ნომინაციაში - „ღვინოზე დაწერილი წლის საუკეთესო წიგნი“ - გაიმარჯვა.

ასოციაცია „ბუნებრივი ღვინო“ დაარსდა 2017 წელს, ქართველი მევენახეების და მეღვინეების მიერ. ასოციაციის ორგანიზებით, ყოველწლიურად, თბილისში ფესტივალი „ZERO COMPROMISE“, ხოლო ქუთაისში ფესტივალი „ამერიმერი“ ტარდება.

ღვინის ეროვნული სააგენტოს მხარდაჭერით, ლონდონში ქართული ღვინის დაგუსტაცია გაიმართა

ლონსიძიებს ღვინის ეროვნული სააგენტოს კონტრაქტორი ბრიტანული კომპანიის „Swirl Wine Group“ ხელმძღვანელი, ღვინის მაგისტრი სარა ებოტი უძღვებოდა.

ლონსიძიებს 70-ზე მეტი სტუმარი დაესწრო - სომელიეები, ღვინით ვაჭრობის სფეროს და მედიის წარმომადგენლები. ლონდონში გამართულ დეგუსტაციაზე ქა-

რთული ღვინის იმპორტიორებმა 150-მდე დასახელების ქართული ღვინო წარმოადგინეს, მათ შორის ისეთი ღვინოები, რომლებიც ბრიტანეთის ღვინის ბაზარზე ჯერ არ იყიდება.

ქართული ღვინოების დეგუსტაციასთან ერთად, სარა ებოტის პრეზენტაცია ქართული ღვინის კულტურისა და ისტორიის, ვაზის ჯიშების სტუმრებისთვის გაცნობას მოიცავდა.

ქართული ღვინის პოპულარიზაციის, საქსპორტო პოტენციალის გაზრდის და დიდი ბრიტანეთის ბაზარზე დამკვიდრების მიზნით, ღვინის ეროვნული სააგენტო ღვინის მაგისტრის, სარა ებოტის კომპანიასთან „Swirl Wine Group LTD“ 2015 წლიდან თანამშრომლობს. დიდი ბრიტანეთი მსოფლიოში ერთ-ერთი ყველაზე დიდი იმპორტიორი და ღვინის მომხმარებელი ქვეყანაა, რომელიც 2014 წლიდან გამოიკვეთა როგორც ქართული ღვინის ექსპორტის ერთ-ერთი პოტენციურად მზარდი სტრატეგიული ბაზარი. 2021 წელს, დიდ ბრიტანეთში ექსპორტირებული იყო 736391 ბოთლი ღვინო, ზრდამ, 2020 წელთან შედარებით, 71% შეადგინა.

ღვინის ეროვნული სააგენტოს მხარდაჭერით, დიდ ბრიტანეთში ქართული ღვინის დაგუსტაცია გაიმართა

ლონსიძიებს, რომელიც ქალაქ მანჩესტერში ჩატარდა, ღვინის ეროვნული სააგენტოს კონტრაქტორი ბრიტანული კომპანიის „Swirl Wine Group“ ხელმძღვანელი, ღვინის მაგისტრი სარა ებოტი უძღვებოდა.

ლონსიძიებს 40-მდე სტუმარი დაესწრო - სომელიეები, ღვინით ვაჭრობის სფეროს და მედიის წარმომადგენლები.

ლონდონში გამართულ დეგუსტაციაზე ქართული ღვინის იმპორტიორებმა 60-მდე დასახელების ქართული ღვინო წარმოადგინეს, მათ შორის ისეთი ღვინოები, რომლებიც ბრიტანეთის ღვინის ბაზარზე ჯერ არ იყიდება.

ქართული ღვინოების დეგუსტაციასთან ერთად, სარა ებოტის პრეზენტაცია ქართული ღვინის კულტურისა და ისტორიის, ვაზის ჯიშების სტუმრებისთვის გაცნობას მოიცავდა.

დიდი ბრიტანეთი მსოფლიოში ერთ-ერთი ყველაზე დიდი იმპორტიორი და ღვინის მომხმარებელი ქვეყანაა, რომელიც, 2014 წლიდან, გამოიკვეთა როგორც ქართული ღვინის ექსპორტის ერთ-ერთი პოტენციურად მზარდი სტრატეგიული ბაზარი. მიმდინარე წლის იანვარ-აპრილის მონაცემებით, საქართველოდან დიდ ბრიტანეთში ექსპორტირებულია 245 653 ბოთლი ღვინო, რაც 13%-ით აღემატება გასული წლის ანალოგიურ მონაცემებს.

ახალი ღვინის ფესტივალი 2022

გაიამოს დაეწინა და სოფლის მეურნეობის საინჟინერო ღვინის ეროვნული სააგენტოსა და თბილისის მერიის მხარდაჭერით, მთაწმინდის პარკში, საქართველოს ღვინის კლუბის მიერ ორგანიზებული ჩიხით 20-13 „ახალი ღვინის ფესტივალი“ გაიმართა.

ფესტივალის მიზანი ქართული ტრადიციული ქვევრის ღვინის პოპულარიზაცია, ახალი ჯიშების გაცნობა, საქართველოში წარმოებული ღვინის შესახებ ინფორმაციის გავრცელება და ღვინის სამომხმარებლო კულტურის განვითარებაა. წელს ფესტივალში 61 ღვინის კომპანია,

89 საოჯახო მარანი და ღვინის შეფუთვა/მოხმარებასთან დაკავშირებული აქსესუარების მწარმოებელი 10 კომპანია მონაწილეობდა.

„ახალი ღვინის ფესტივალი“ საქართველოს „ღვინის კლუბის“ პრეზიდენტმა, მალხაზ ხარბედიამ და ღვინის ეროვნული სააგენტოს თავმჯდომარემ, ლევან მეხუზელამ გახსნეს. ღონისძიება, ტრადიციულად, ქვევრის გახსნის ცერემონიით დაიწყო. ღვინის მწარმოებლები სტუმრებს საქართველოს სხვადასხვა რეგიონის 2021 წლის მოსავლის ღვინოების დაგემოვნებას სთავაზობდნენ. ფესტივალზე წარმოდგენილი იყო კახეთის, ქართლის, იმერეთის, გურიის, სამეგრელოს, რაჭა-ლეჩხუმის, აჭარის, სამცხე-ჯავახეთის საუკეთესო ღვინოები, რომლებიც „ღვინის კლუბის“ სადეგუსტაციო კომისიის მიერ შეირჩა.

ღვინის ეროვნული სააგენტოს თავმჯდომარის, ლევან მეხუზელას განცხადებით,

ფესტივალის ჩატარების მთავარი მიზანი ქართული ღვინის პოპულარიზაცია და სამომხმარებლო კულტურის გაზრდაა.

„ღვინის ეროვნული სააგენტო წელსაც, როგორც გასულ წლებში, „ახალი ღვინის ფესტივალის“ მხარდაჭერით. ფესტივალი ქართული ღვინის პოპულარიზაციასა და მისი ცნობადობის გაზრდას, ასევე, ახალი მწარმოებლების, ახალი ჯიშებისა და ღვინოების წარმოჩენას ემსახურება. ფესტივალი მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნის ღვინის პროფესიონალებს, სომელიეებს, იმპორტიორებსა და ღვინის მწერლებს მასპინძლობს. ჩვენთვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ღვინის წარმოებაში მცირე და საშუალო სეგმენტის განვითარების ხელშეწყობა. ფესტივალის ფარგლებში, მცირე და საშუალო მარნებს საუკეთესო შესაძლებლობა აქვთ, საკუთარი პროდუქცია ღვინის პროფესიონალებსა და მომხმარებელს გააცნონ“, - აღნიშნა ლევან მეხუზელამ.

ციურიხმა გამოფენას „საქართველო - 8000 წლის მეღვინეობა“ უმასპინძლა

შვეიცარიის ქალაქ ციურიხში მდებარე ეთნო ღვინის მუზეუმში „Ortsmuseum Hongg“, ექვსი თვის განმავლობაში, დამთავალიერებელს შესაძლებლობა ექნება ქართული ღვინის კულტურასთან და ისტორიასთან დაკავშირებულ ექსპონატებს, არტეფაქტებსა და სხვა საინფორმაციო-საილუსტრაციო მასალას გაეცნოს.

ღვინის ეროვნული სააგენტოს თავმჯდომარის მოადგილის, დავით ტყემალაძის განცხადებით, აღნიშნული გამოფენა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია საქართველოს, ქართული ღვინის კულტურისა და ისტორიის პოპულარიზაციის ზრდისთვის შვეიცარიასა და ზოგადად ევროპაში.

„შვეიცარია წარმოადგენს ევროპის ფინანსურ, ეკონომიკურ, ტურისტულ და კულტურულ ცენტრს. ქალაქ ციურიხში გამოფენის „საქართველო - 8000 წლის მეღვინეობა“ გამართვა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ქართული ღვინის ცნობადობისა და საქსპორტო პოტენციალის ზრდისთვის. გამოფენაზე წარმოდგენილი ექსპონატები დამთვა-

ლიერებელს წარმოდგენას შეუქმნის იმ გარემოზე, სადაც ქართველები ღვინოს ათასწლეულების განმავლობაში წერავენ“, - აღნიშნა დავით ტყემალაძემ.

გამოფენა ოფიციალურად ვაზის დარგვის ცერემონიით გაიხსნა, გამოფენის ფარგლებში, რეგულარულად გაიმართება წარდგენა-დეგუსტაციები და ღვინის პროფესიონალებთან თემატური შეხვედრები.

„უაღრესად მნიშვნელოვანია ევროპაში ჩვენი იდენტობის პოზიციონირება და აქტიურად წარმოჩენა, რომ ჩვენ ევროპის განუყოფელი ნაწილი ვართ. ამ თვალსაზრისით, ქართული ღვინის პოპულარიზაცია არის ძალიან მნიშვნელოვანი. მოხარული ვარ, რომ ბოლო პერიოდში, ღვინის ეროვნულ სააგენტოსთან და ქართული ღვინის პოპულარიზაციის პროცესში ჩართულ კერძო კომპანიებთან ერთად, მოხდა ამ მიმართულებით გააქტიურება და ღონისძიებების განხორციელება“, - აღნიშნა საქართველოს ელჩმა შვეიცარიის კონფედერაციაში, რევაზ ლომინაძემ, რომელიც გამოფენის გახსნას დაესწრო.

აღსანიშნავია, რომ „Ortsmuseum Hongg“-ის სამუზეუმო სივრცეში დარგული ქართული ვაზის ჯიშები ჯიღურას საკოლექციო მუზეუმიდან იყო შეირჩეული. „მუზეუმში, სადაც ექვსი თვის განმავლო-

ბაში სისტემატურად ჩატარდება ქართული ღვინისა და ვაზის პოპულარიზაციის ღონისძიებები, ადგილი დაიმკვიდრა ჯიღურას საკოლექციო წარგობებიდან გადმოტანილმა რამდენიმე ჯიშმა: გორული მწვანე, რქანითელი, შავკაპიტო, ალექსანდროული და სხვა. ქართული ვაზის ჯიშების შესახებ აქ წარმოდგენილი ინფორმაცია მნიშვნელოვნად წაადგება ქართული ღვინისა და ვაზის პოპულარიზაციას“, - აღნიშნა სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრის დირექტორმა, ლევან უჭმაჭურიძემ.

გამოფენის გახსნის ღონისძიებაზე სტუმრებს მისასალმებელი სიტყვებით მიმართეს ღვინის ეროვნული სააგენტოს თავმჯდომარემ, ლევან მეხუზელამ, „ქართული ღვინის გალერეის“ დამფუძნებელმა, ზვიად არაბიძემ და ციურიხის ეთნომუზეუმების გაერთიანების ხელმძღვანელმა, ქრისტიან შორნომ.

ნუშის ბაღი ბოლნისის მუნიციპალიტეტში

„რამდენიმე წლის წინ, ბაბუას ნაჩუქარ მიწაზე, მე და ჩემმა მეუღლემ გადავწყვიტეთ ნუშის ბაღის გაშენება. თავდაპირველად, უცოდინრობით ბევრი ხე გაგვიხმა, თუმცა, იმედი არ დაგვიკარგავს და ეს ერთგვარი მოტივაციაც კი გახდა ჩვენთვის.

მეტის გაკეთება მოვიხდომეთ და გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სოფლის განვითარების სააგენტოს პროგრამებით ვისარგებლეთ. სახელმწიფოს დახმარებით, დღეისათვის უკვე ათეულობით ჰექტარ მიწის ნაკვეთზე გვაქვს ბაღები გაშენებული“, - აღნიშნავს კომპანიის „აგრობალავარი“ დამფუძნებელი ქეთევან ისიანი.

ბოლნისის მუნიციპალიტეტში, შპს „აგრობალავარი“ სახელმწიფო პროგრამის „დანერგე მომავალი“ და „შელავათიანი აგროკრედიტის“ პროექტის მხარდაჭერით, ნუშის, კაკლისა და ქლიავის ბაღები გააშენა. კომპანიამ სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში, 35% თანადაფინანსებით 22 500 ლარის ღირებულების სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკაც მიიღო.

„აგრო ბალავარის“ დამფუძნებლის, ქეთევან ისიანის თქმით, მთვარია, არ დავიშუროთ ენერჯია საქმის კეთებისთვის და ჩავდოთ მაქსიმალური ძალისხმევა სოფლის მეურნეობაში, რათა ჩვენმა შვილებმა და შვილიშვილებმა ამით იამაყონ.

სასტუმრო კომპლექსი „ვილა ყირამალა“ ლაგოდეხში

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სოფლის განვითარების სააგენტოს პროგრამის მხარდაჭერით, ლაგოდეხის მუნიციპალიტეტის სოფელ რაჭისუბანში სასტუმრო ამოქმედდა.

კომპანიის „ვილა ყირამალა“ დამფუძნებლის, ზურაბ მუმლაძის თქმით, „სოფლის განვითარების პროგრამა“ მნიშვნელოვნად დაეხმარა ახალი ტურისტული ობიექტის შექმნასა და არსებულის გაფართოებაში.

სასტუმრო კომპლექსი „შატო ყირამალა“ ღვინის მარანს და ხის ათ კოტეჯს აერთიანებს. სასტუმრო 30 სტუმარზეა გათ-

ლურჯი მოცვის ბაღი სოფელ ნაგომარში

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სოფლის განვითარების სააგენტოს პროგრამების ფარგლებში, სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივმა „ნაგომარის აგრო სახლი“, რომელიც 5 წევრს აერთიანებს, ოზურგეთის მუნიციპალიტეტის სოფელ ნაგომარში 2,5 ჰექტარზე მოცვის ბაღი გააშენა.

„წარმოშობით გურიიდან ვარ, ამიტომ გადავწყვიტე სოფელ ნაგომარში ლურჯი მოცვის ბაღი გამეშენებინა. აღმოჩნდა, რომ ამისათვის დიდი ფინანსური რესურსი იყო საჭირო, რაშიც სახელმწიფო დახმარება და პროგრამის „დანერგე მომავალი“ და „შელავათიანი აგრო კრედიტის“ პროექტის მეშვეობით შევძელი ბაღის გაშენება“, - აღნიშნავს სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივის ნაგომარის აგრო სახლის თავმჯდომარე ბესიკ ნიქორიძე.

პლანტაციის გაშენებისათვის 150,000 ლარზე მეტი ღირებულების ინვესტიცია განხორციელდა, მათ შორის 100,000 ლარზე მეტი „შელავათიანი აგრო კრედიტის“, ხოლო 35,000 ლარი პროგრამის „დანერგე მომავალის“ ფარგლებში მიღებული თანადაფინანსებაა.

მოცვის ბაღში სეზონურად 30 ადგილობრივი მაცხოვრებელია დასაქმებული. კოოპერატივი პროდუქციის რეალიზებას როგორც ადგილობრივ, ასევე საქსპორტო ბაზარზე ახორციელებს.

სადრენაჟე სისტემის ადგილობრივი საშუალები სენაკის მუნიციპალიტეტში

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს შპს „საქართველოს მელიორაცია“ სენაკის მუნიციპალიტეტში, სოფელ ნოსირის ტერიტორიაზე, ხე-მცენარეებისა და ნატანი მასისგან 10 კილომეტრი სიგრძის სხვადასხვა კატეგორიის კოლექტორული და შემკრები არხის განმედიტით სამუშაოებს ახორციელებს.

სამუშაოების დასრულების შემდეგ, არხში წყლის გამტარუნარიანობა გაიზარდა. შედეგად, 120 ჰექტარ სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ფართობზე სადრენაჟე მომსახურება აღდგება.

ქობულეთის მუნიციპალიტეტში სადრენაჟე არხები წასრიგდება

შპს „საქართველოს მელიორაცია“, ქობულეთის მუნიციპალიტეტში, დაბა ოჩხამურში დამშრობი მასივის მოწესრიგების სამუშაოებს ატარებს.

ხე-ბუჩქნარისა და ნატანი მასისგან 9 კილომეტრამდე სიგრძის კოლექტორები და შემკრები არხები იწმინდება.

ჩატარებული სამუშაოების შედეგად, არხის გამტარუნარიანობა გაიზარდა და მუნიციპალიტეტში, 30 ჰექტარ სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ფართობზე სადრენაჟე მომსახურება აღდგება, რაც სასოფლო-სამეურნეო კულტურების წარმოების გაზრდას შეუწყობს ხელს.

სარწყავი ქსელის განახლებითი საშუალები თეთრიწყაროს მუნიციპალიტეტში

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს შპს „საქართველოს მელიორაცია“ სარწყავი და სადრენაჟე სისტემების მოწესრიგებას ქვეყნის მასშტაბით აქტიურად განაგრძობს.

თეთრიწყაროს მუნიციპალიტეტში, ტბისი-კუმისის სარწყავი სისტემის მაგისტრალური არხის 12 კილომეტრიანი მონაკვეთი ეკალ-ბარდებისა და დანალექი გრუნტისაგან იწმინდება.

ჩატარებული სამუშაოები არხში წყლის შეუფერხებლად გადინებას შეუწყობს ხელს. შედეგად, მუნიციპალიტეტში 700 ჰექტარ სასოფლო-სამეურნეო მიწის ფართობზე სარწყავი წყლის მიწოდება გაუმჯობესდება.

ადგილობრივი საირიგაციო სისტემით 8 სოფლის (ტბისი, ფარცხისი, ბოგვი, ჯორჯიაშვილი, ასურეთი, ერტისი, ვაშლოვანი, კოდა) მაცხოვრებლები ისარგებლებენ.

პარკების მწარმოებელ 51 კომპანიაში 37 სამართალდარღვევა გამოვლინდა

ჩა ზიანს აყენებს გარემოს ჰოლიეთილენის პარკები და ჩა კეჩილუღობით ამოწმებს მწარმოებლებს გარემოსდაცვითი ზღაპრებზე დაზარალების დაზარალებული

იმის გამო, რომ პოლიეთილენის პარკები გარემოს დიდ ზიანს აყენებს, ამგვარი პარკებით გარემოს დაბინძურების წინააღმდეგ ბრძოლა, მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანაში ათეული წლების წინ დაიწყო. რიგ შემთხვევაში არჩევანი გადასახადების დაწესებაზე გაკეთდა. ზოგან სამართალდარღვევის ჩადენის შემთხვევაში სანქცია პატიმრობაცაა. ზოგ ქვეყანაში კი, პოლიეთილენის პარკები სრულად აკრძალა. ეს პოლიტიკა აირჩია საქართველომაც, სადაც პოლიეთილენის პარკების წარმოება, გამოყენება და იმპორტი 2019 წლიდან აკრძალულია. შესაბამისი კანონის ეფექტიან აღსრულებაზე პასუხისმგებელი, სხვა უწყებებთან ერთად, გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი. საქვეუწყებო დაწესებულება პარკების მწარმოებლების ინსპექტირებას პერმანენტულად ახორციელებს, რათა საცალო ქსელში არ მოხვდეს პლასტიკის პარკები და შესაბამისად, შემცირდეს გარემოს დაბინძურება. დეპარტამენტის თანამშრომლებმა მხოლოდ 2022 წლის აპრილში, 51 კომპანია შეამოწმეს, 37 სამართალდარღვევა გამოავლინეს და თითოეულ მათგანზე შესაბამისი რეაგირება მოახდინეს.

ჩა ზიანს აყენებს ჰოლიეთილენის პარკები გარემოს

ყოველდღიურ ცხოვრებაში, ჩვენ მიერ დიდი რაოდენობით გამოყენებული პოლიეთილენის პარკები ზიანს აყენებს გარემოს და უარყოფითად მოქმედებს ბუნებასა და ადამიანის ჯანმრთელობაზე. სპეციალისტების განმარტებით, იმის გამო, რომ ისინი ნავთობპროდუქტებისაგან მზადდება, CO2 გამოყოფას ზრდის და აჩქარებს გლობალურ დათბობას; აბინძურებს ზღვებს, ტბებსა და მდინარეებს და ვნებს მასში მცხოვრებ ცოცხალ არსებებს; აბინძურებს არა მხოლოდ წყალს, არამედ მიწასაც; ხილისა და ბოსტნეულის გადასატანად გამოყენებისას უარყოფით გავლენას ახდენს ადამიანის ჯანმრთელობაზე, წარმოებისას კი, იწვევს ბუნებრივი რესურსების შემცირებას. მიუხედავად ამისა, მსოფლიოს მასშტაბით, ყოველწლიურად მაინც იწარმოება

ასეულობით მილიარდი პოლიეთილენის პარკი და იყრება ნაგავში, რომელთაგანაც მხოლოდ 1%-ის გადამუშავება ხდება, დანარჩენი კი, გარემოს ანაგვიანებს. ასევე სპეციალისტების განმარტებით, პოლიეთილენის პარკის გარემოში დაშლა-განადგურებას ასეულობით წელი სჭირდება, ბიოდეგრადირებადი პარკები კი, 3-6 თვეში იწყებს დაშლას და 24 თვეში, მთლიანად ნადგურდება. დროთა განმავლობაში, მისი მიკრონაწილაკები ნიადაგსა და სასმელ წყალში ტოქსინებსაც ავრცელებს. მაშინაც კი, როცა პოლიეთილენის პარკები ნაგავსაყრებზე წესების დაცვითაა განთავსებული, მცირე წონის გამო, ხშირად იფანტება და სასოფლო-სამეურნეო მიწებსაც პოტენციურ ზიანს აყენებს.

ამ ფონზე, უმნიშვნელოვანესია, პოლიეთილენის პარკების ზიანი მინიმუმამდე დავიყვანოთ. ამისათვის ქსოვილის პარკები ან ბუნებაში 100%-ით დაშლადი პარკები უნდა გამოვიყენოთ და შეძლებისდაგვარად, უნდა მოვერიდოთ პოლიეთილენის ცელოფენების გამოყენებას. საკანონმდებლო ცვლილებები საქართველოში, სწორედ ამ მიზნით განხორციელდა.

როგორ აჩვენებინა ჩვენს პოლიეთილენის პარკების წარმოებას, იპოვისა და მოხარებას

პოლიეთილენის პარკების მოხმარების აღსაკვეთად კანონის მიღებას საქართველოს ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულებაც ავალდებულებდა. ამ მიმართულებით, რეფორმა 2018 წლის

შემოდგომაზე დაიწყო, როცა ამოქმედდა საქართველოს მთავრობის დადგენილება #472 - ტექნიკური რეგლამენტი - პლასტიკისა და ბიოდეგრადირებადი პარკების რეგულირების წესის შესახებ. თავდაპირველად კანონი 15 მიკრონზე ნაკლები სისქის პარკების წარმოებას, იმპორტსა და გაყიდვას კრძალავდა. რეფორმის მეორე ტალღის ფარგლებში კი, 2019 წლიდან აკრძალვა ყველა ტიპის პოლიეთილენის პარკს შეეხო.

გარემოსა და ადამიანის ჯანმრთელობაზე პოლიეთილენის მავნე ზემოქმედების შესამცირებლად შექმნილი კანონის აღსრულებაზე პასუხისმგებელია სამინისტროს შემოსავლების სამსახურს ევალება, პარკების რეალიზატორებთან ბრძოლა ადგილობრივი თვითმმართველობების პრეროგატივაა, პარკების მწარმოებლების კონტროლს კი, გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი ახორციელებს.

ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის თანახმად, პლასტიკის ან/და ბიოდეგრადირებადი პარკების საქართველოს ტერიტორიაზე იმპორტისას, წარმოებისას ან/და რეალიზაციისას ტექნიკური რეგლამენტის - „პლასტიკის და ბიოდეგრადირებადი პარკების რეგულირების წესის“ მოთხოვნების დარღვევის შემთხვევაში, მეწარმე სუბიექტი 500 ლარის ოდენობით ჯარიმდება. სამართალდარღვევის განმეორებით ჩადენის შემთხვევაში კი, სამართალდამრღვევს გაორმაგებული - 1000-ლარიანი ჯარიმის გადახდა მოუწევს. თუმცა, ჯარიმაზე მეტი ეფექტი იმას აქვს, რომ კანონი სამართალდარღვევისთვის შესაბამისი პროდუქციის კონფისკაციასაც ითვალისწინებს,

რაც მწარმოებლებისთვის საკმაოდ დიდ ზარალს წარმოადგენს.

პარკების მწარმოებლების მიერ ჩადენილი სამართალდარღვევების სტატისტიკა

გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი პარკების მწარმოებელი კომპანიების ინსპექტირება კანონის ამოქმედებისთანავე დაიწყო:

2019 წელს, შემოწმდა დეპარტამენტის შესაბამისი თანამშრომლების მიერ იდენტიფიცირებული 42 მწარმოებელი. 27 მათგანში სამართალდარღვევა გამოვლინდა. დაილუქა 2 მლნ-ზე მეტი პოლიეთილენის პარკი.

2020 წელს, შემოწმდა 5 საწარმო. სამართალდარღვევა გამოვლინდა 2 საწარმოში. დაილუქა 94 ათასამდე პარკი.

2021 წელს, შემოწმდა 37 კომპანია. სამართალდარღვევა გამოვლინდა 18 საწარმოში. დაილუქა მილიონამდე პარკი (85 კგ-მდე რულონი-დაუჭრელი პარკი).

გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტის თანამშრომლებმა, პარკების მწარმოებლების მასშტაბური ინსპექტირება 2022 წლის 15 აპრილსაც განახორციელეს. თბილისსა და რეგიონებში (იმერეთი, გურია, აჭარა, შიდა ქართლი და კახეთი), პარკების მწარმოებელი 51 ობიექტი შემოწმდა. გამოვლინდა 37 სამართალდარღვევა. კომპანიების მიმართ შედგა ოქმები ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 77-ე მუხლის პირველი ნაწილის, 82(1)-ე მუხლისა და 82(5)-ე მუხლის პირველი ნაწილის შესაბამისად. ყველა ოქმი შესაბამის სასამართლოში გადაიგზავნა.

დეპარტამენტის თანამშრომლებმა, ჯამში, 3 529 675 ცალი და 23 378 კგ. პარკი, 60 ცალი და 8 036 კგ. რულონი და პარკებით სავსე 1 501 ცალი ტომარა დალუქეს.

გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი პარკების მწარმოებელი კომპანიების ინსპექტირებას პერმანენტულად კვლავ განახორციელებს, რათა საცალო ქსელში არ მოხვდეს პლასტიკის პარკები და შესაბამისად, შემცირდეს გარემოს დაბინძურება. თუმცა, ამ მიზნით, მნიშვნელოვანი საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება და თითოეული მოქალაქის მიერ იმის გააზრებაცაა, რომ გარემოსა და ადამიანის ჯანმრთელობის დაცვის მიზნით, უმჯობესია უარი ვთქვათ პოლიეთილენის პარკების გამოყენებაზე და არჩევანი მრავალჯერად, ბიოპარკებზე გავაკეთოთ.

UNESCO-ს გარემოსდაცვითი საქართველოს ისტორიული პირველი მონუმენტის სტატუსი მიენიჭა

UNESCO-მ საქართველოს მთავრობის მიერ წარდგენილი ნომინაცია შენიშვნების გარეშე დააკმაყოფილა UNESCO-მ „დედოფლისწყაროს ბიოსფერული რეზერვატი“ (დედოფლისწყარო) და „სამი ალაზნის ბიოსფერული რეზერვატი“ (თუშეთი) აღიარა და ბიოსფერული რეზერვატების საერთაშორისო ნუსხაში შეიტანა.

გადაწყვეტილება ქ. პარიზში, UNESCO-ს „ადამიანი და ბიოსფეროს“ საერთაშორისო საკოორდინაციო საბჭოს 34-ე სესიის ფარგლებში მიიღეს. UNESCO-ს „ადამიანი და ბიოსფეროს“ პროგრამის სამდივნომ საქართველოს მთავრობის მიერ წარდგენილი ნომინაცია შენიშვნების გარეშე დააკმაყოფილა.

აღსანიშნავია, რომ ბიოსფერული რე-

ზერვატის სტატუსი სამხრეთ კავკასიის რეგიონში, დღევანდელ დღემდე, არცერთ ტერიტორიას არ ჰქონდა. „დედოფლისწყაროს ბიოსფერული რეზერვატი“ და „სამი ალაზნის ბიოსფერული რეზერვატი“ წარმოადგენს პირველ პრეცედენტს რეგიონის მასშტაბით.

ქ.პარიზში გამართულ საბჭოს სხდომას გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრის მოადგილე ნინო თანდილაშვილი და დაცული ტერიტორიების სააგენტოს თავმჯდომარის მოადგილე თამარ ხახიშვილი ესწრებოდნენ.

ბიოსფერული რეზერვატი არის ინსტრუმენტი, რომელიც გამოიყენება ბუნების კონსერვაციისა და მდგრადი მინათსარგებლობის ერთიანი პრაქტიკის დასაწესად. ბიოსფერული რეზერვატი ხელს უწყობს მდგრად რეგიონულ განვითარებას და ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნებას, ასრულებს მნიშვნელოვან როლს კლიმატის ცვლილებისადმი ადაპტაციისა და შერბილების კუთხით. იზრდება დაინტერესება ორგანული პროდუქციის წარმოების კუთხით, რაც პირდაპირ კავშირშია მდგრად ეკონო-

მიკურ განვითარებასთან. აღნიშნული გათვალისწინებით, ბიოსფერული რეზერვატის შექმნა ეკონომიკური და ტურისტული პოტენციალის გაზრდის დიდ შესაძლებლობას იძლევა.

საქართველოში ბიოსფერული რეზერვატის დაარსების და განვითარების პოტენციალის შესწავლა 2015 წლიდან მიმდინარეობდა. პრიორიტეტი მიენიჭა კახეთის რეგიონს, რომელიც ყველაზე მეტად შეესაბამებოდა ბიოსფერული რეზერვატის განვითარებისათვის განსაზღვრულ კრიტერიუმებს.

UNESCO-ში წარსადგენად ნომინაციების მომზადება გერმანიის მთავრობის, ზუკოვის ფონდის, GIZ-ის და ევროკავშირის ფინანსური ხელშეწყობით, კავკასიის რეგიონულ გარემოსდაცვით ცენტრთან (REC Caucasus) თანამშრომლობით განხორციელდა. 2021 წლის დეკემბერში კი, „დედოფლისწყაროს ბიოსფერული რეზერვატისა“ და „სამი ალაზნის ბიოსფერული რეზერვატის“ სრული დოკუმენტაცია, საქართველოს მთავრობის სახელით, UNESCO-ს „ადამიანი და ბიოსფეროს“ სამდივნოში გაიგზავნა.

ფავ-ხევსურეთის ეროვნულ პარკში საერთაშორისო სტანდარტის ვიზიტორთა ცენტრი გაიხსნა

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრმა, ოთარ შამუგიაშვილმა და გერმანიის განვითარების ბანკის (KfW)

საქართველოს გარემოსდაცვითი პორტფელის მენეჯერმა, ფრენკ მორშელმა შატლში ვიზიტორთა ცენტრი დაათვა-

ლიერეს. ღონისძიებას გერმანიის ელჩი საქართველოში, ჰუბერტ ქნირში და მცხეთა-მთიანეთის სახელმწიფო რწმუნებული, დავით ნოზაძე ესწრებოდნენ.

საერთაშორისო სტანდარტების ვიზიტორთა ცენტრი და ადმინისტრაციული შენობა გერმანიის განვითარების ბანკის (KfW) ფინანსური მხარდაჭერით მოეწყო. ინვესტიციამ 4 000 000 ლარი შეადგინა.

ფშავ-ხევსურეთის ეროვნული პარკი, მუასუკუნოვანი კომპლექსითა და უნიკალური ლანდშაფტებით, თანაბრად იზიდავს როგორც ქართველ, ისე უცხოელ ტურისტებს. დაცული ტერიტორია მდიდარია მრავალფეროვანი ეკოსისტემებით, როგორცაა: სუბ-ალპური ტყეები, ალპური მდელოები, კლდოვანი მთები, შთამბეჭდავი ხეობები და ტბები. იგი, ასევე, შუა საუკუნეების დროინდელი

მდიდარი კულტურული მემკვიდრეობითაც გამოირჩევა.

ცენტრში ვიზიტორებს შესაძლებლობა ექნებათ მიიღონ დეტალური ინფორმაცია პარკის ბიომრავალფეროვნებისა და ეკოტურისტული სერვისების შესახებ; გარდა ამისა, ადმინისტრაციას ექნება შესაძლებლობა მოახდინოს მოგზაურების მოთხოვნების იდენტიფიცირება და ეკოტურისტული პროდუქტების სწორად დაგეგმვა/განვითარება.

ცენტრის გახსნის ღონისძიებაზე, მცხეთა-მთიანეთის სახელმწიფო რწმუნებულმა, დავით ნოზაძემ აღნიშნა, რომ ახალი ვიზიტორთა ცენტრი კიდევ უფრო გაზრდის ტურისტული თვალსაზრისით მიზიდველობას, მეტი ვიზიტორი კი დადებითად აისახება შატლის მოსახლეობის ეკონომიკურ გაძლიერებაზე.

„ტანასა და თეძამის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ კანონპროექტი მთავრობამ მოიწონა

საქართველოს მთავრობამ ბაჩყალი და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიერ მომზადებული კანონპროექტი „ტანასა და თეძამის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ მოიწონა.

„ტანასა და თეძამის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ კანონპროექტი ითვალისწინებს შიდა ქართლში, გორის მუნიციპალიტეტში, ტანასა და თეძამის ხეობებში, 32 850 ჰექტარ ფართობზე, ტანას ალკვეთილისა (საერთო ფართობია 10 986 ჰექტარი) და ტანასა და თეძამის დაცული ლანდშაფტის (საერთო

ფართობია 21 864 ჰექტარი) დაარსებას.

ტანასა და თეძამის ხეობები წარმოადგენს უმნიშვნელოვანეს ადგილს ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციისთვის, გამორჩევა ფლორისა და ფაუნის სახეობების მრავალფეროვნებით, სადაც გავრცელებულია საქართველოს „ნიუელ ნუსხაში“ შეტანილი ფლორისა და ფაუნის სახეობები.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, უაღრესად მნიშვნელოვანია, ტანასა და თეძამის ხეობებში დაცული ტერიტორიის შექმნა. დაცულ ტერიტორიაზე უზრუნვე-

ლყოფილი იქნება უნიკალური ეკოსისტემების დაცვა, ისტორიულ-კულტურული ლანდშაფტის შენარჩუნება, ბუნებრივი რესურსების მდგრადი სარგებლობა, ტერიტორიაზე ტურისტულ-რეკრეაციული ინფრასტრუქტურის განვითარება და რეკრეაციული პოტენციალის სრულად ათვისება, რაც, შესაბამისი რეკრეაციული ინფრასტრუქტურის შექმნა-განვითარების პირობებში, მნიშვნელოვანი შემოსავლების მიღების წყარო იქნება ადგილობრივი მოსახლეობისთვის.

ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიებისა და აზერბაიჯანი-საქართველოს სახელმწიფო საზღვარს შორის სამუხის მრავალმხრივი გამოყენების კატეგორიის დაცული ტერიტორია შეიქმნება

საქართველოს მთავრობამ ბაჩყალი და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიერ მომზადებული კანონპროექტი „ნუგზარ ზაზანაშვილის სახელობის სამუხის მრავალმხრივი გამოყენების ტერიტორიის შექმნისა და მართვის შესახებ“, გათვალისწინებულია საქართველოს უკიდურეს სამხრეთ-აღმოსავლეთ ნაწილში, ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიებისა და აზერბაიჯანი-საქართველოს სახელმწიფო საზღვარს შორის სამუხის მრავალმხრივი გამოყენების კატეგორიის დაცული ტერიტორიის დაარსება.

ეს იქნება პირველი სახელობითი დაცუ-

ლი ტერიტორია საქართველოში, რომელიც ქართველი მეცნიერის, ცნობილი გარემოსდაცვლის და პოეტის ნუგზარ ზაზანაშვილის სახელს უკვდავყოფს. ნუგზარ ზაზანაშვილის უშუალო ჩართულობით, ქვეყანაში მრავალი დაცული ტერიტორია შეიქმნა; მისი ზედამხედველობით, სამუხის ველზე, 2013 წლიდან, აქტიურად მიმდინარეობს ქურციკის (ჯეირანის) აღდგენის პროექტი.

საქართველოში, 1990 წლებში, ქურციკი სრულად გადაშენდა. 2013 წლიდან, საქართველოს მთავრობის ინიციატივით, გერმანიის მთავრობის ფინანსური დახმარებით, WWF-ის, დაცული ტერიტორიების სააგენტოს და სხვა მრავალი სამთავრობო დაარსამთავრობო ორგანიზაციე-

ბის ინიციატივით, ამ სახეობის აღდგენის პროექტი დაიწყო.

დღეისათვის, სამუხის ველზე და მიმდებარე უკვე, დაახლოებით, 200 ქურციკი ბინადრობს. წელს ლიკლიკების მერვე თაობა დაიბადა. ქურციკის აზერბაიჯანიდან რეინტროდუქცია (სახეობის კვლავ დაბრუნება/აღდგენა) ითვლება ყველაზე წარმატებულ საკონსერვაციო და აღდგენის პროექტად საქართველოში. დაცული ტერიტორიის შექმნა ხელს შეუწყობს ამ რეგიონში ქურციკის პოპულაციის გრძელვადიან გადარჩენას, ბიომრავალფეროვნების დაცვას, ეკოტურისტების განვითარებას და ტრადიციული მეცხვარეობისა და საძოვრების მდგრად გამოყენებას.

ნავენახევის მღვიმე

თერჯოლის მუნიციპალიტეტში მოგზაურობას თუ გადაწყვეტთ, აუცილებლად მონახულეთ ნავენახევის მღვიმე, აღმოაჩინეთ 27 მილიონი წლის წინანდელი მინისქვეშა სამყარო, რომელიც განსაკუთრებული სილამაზით გამოირჩევა.

ნავენახევის მღვიმე განსხვავებული და ლამაზი ფორმის სტალაგმიტებით, სტალაგნატებითა და სტალაქტიტებით გამორჩეული 250 მეტრის სიგრძის ორსართულიანი და 4 დარბაზიანი მღვიმეა. მისი ისტორია ცნობილია 1936 წლიდან, მას შემდეგ, რაც გეოგრაფმა და მეცნიერმა ლევან მარუაშვილმა ჩაატარა მღვიმის პირველადი კვლევა. 1981 წელს მღვიმე ადგილობრივმა მოსწავლეებმა, დებმა ხუჯაძეებმა დაათვალიერეს, რომლებმაც ინფორმაცია ადგილობრივ გაზეთს მიანოდეს. სტატიამ დიდი ინტერესი გამოიწვია, რის შემდეგაც მღვიმის ხელახალი კვლევა დაიწყო.

ნავენახევის მღვიმეში გასული საუკუნის 80-იან წლებში მოეწყო ინფრასტრუქტურა, 1983 წლის 17 აპრილს კი, მღვიმე, როგორც ტურისტული ობიექტი გაიხსნა. 90-იანი წლებიდან, როდესაც ქვეყანა მოიცვა მძიმე სოციალურ-ეკონომიკურმა მდგომარეობამ, ნავენახევის მღვიმის ფუნქციონირებაც შეფერხდა (ვერ მოხერხდა მღვიმის ფინანსური უზრუნველყოფა, მოხდა ინფრასტრუქტურის ამორტიზირება) და მღვიმე დაიხურა.

მას შემდეგ, ადგილობრივი მოსახლეო-

ბის მხრიდან მუდმივად იყო მოთხოვნა მღვიმის ფუნქციონირების აღდგენასთან დაკავშირებით, რასაც მხარს თერჯოლის მუნიციპალიტეტიც უჭერდა. ამ ყოველივეს დაერთო ქვეყანაში ტურისტული ნაკადების მნიშვნელოვანი ზრდა. ამ ფაქტორების გათვალისწინებით, ნავენახევის მღვიმეში მოხდა ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაცია. მათ შორის, აშენდა საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად კეთილმოწყობილი ვიზიტორთა ცენტრი და სხვა დამხმარე ინფრასტრუქტურა.

ნავენახევის მღვიმე 2018 წლის ნოემბერში გაიხსნა და 7 თვის განმავლობაში 3500-მდე ვიზიტორს უმასპინძლა. გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს დაცული ტერიტორიების სააგენტო ნებისმიერი ეკოტურისტული ობიექტის განვითარების დროს ხელმძღვანელობს საუკეთესო საერთაშორისო გამოცდილებით. თავდაპირველად ინფრასტრუქტურის მოწყობამდე ხორციელდება შესაბამისი კვლევები, რათა ობიექტის განვითარება მოხდეს როგორც მღვიმის, ისე ვიზიტორთა უსაფრთხოების სტანდარტების დაცვით. აღსანიშნავია, რომ ნავენახევის მღვიმის ინფრასტრუქტურა სრულ შესაბამისობაშია დადგენილ სტანდარტებთან.

ნავენახევის მღვიმე საქართველოში პირველი ეკოტურისტული მღვიმეა, რომელსაც ერთი შესასვლელ-გამოსასვლელი გააჩნია. იმისთვის, რომ მაქსიმალურად მაღალ სტანდარტებზე მორგებულიყო მღვიმის უსაფრთხოება. დაცული ტერიტორიების სააგენტომ მიმართა მსოფლიოში ერთ-ერთ საუკეთესო ფრანგულ ორგანიზაციას BUREAU VERITAS, რათა მათი უმაღლესი სტანდარტების მიხედვით მომხდარიყო მღვიმის უსაფრთხოების შეფასება და საჭიროების შემთხვევაში რეკომენდაციების

გაცემა მათი სტანდარტების დასაკმაყოფილებლად.

ექსპერტიზის დროს, მასერტიფიცირებულმა ორგანომ დამატებითი კვლევები მოითხოვა, რის გამოც მღვიმე დროებით დაიკეტა. მღვიმეში განხორციელდა ჰიდროლოგიური, გეოლოგიური და სეისმოლოგიური კვლევები. მღვიმის შემოწმებისა და შესაბამისი დასკვნების საფუძველზე მასერტიფიცირებულმა ორგანომ ნავენახევის მღვიმეს უსაფრთხოების დამადასტურებელი სერტიფიკატი მიანიჭა. BUREAU VERITAS-ის მიერ გაცემული დასკვნით, ნავენახევის მღვიმის ბუნების ძეგლი სრულად შეესაბამება ვიზიტორთა უსაფრთხოებისთვის საჭირო ნორმებს.

ნავენახევის მღვიმე სულ 4 დარბაზისგან - ქართველ სპელეოლოგთა დარბაზი, თიხნარის დარბაზი, საოცრებათა დარბაზი და "ოქროს ჩარდახის", შედგება. დარბაზები ერთმანეთისგან უნიკალური სტალაქტიტებით, სტალაგმიტებითა და სტალაგნატების სვეტებითაა გამიჯნული. აღსანიშნავია რომ ნავენახევის მღვიმე პირველია საქართველოში სტალაქტიტთა და სტალაგმიტთა რაოდენობით, ნაღვენთი ფორმების დათვალიერებისას შეგიძლიათ მიმართოთ ფანტაზიას და ნაღვენთ ფორმებში ამოიცნოთ სხვადასხვა საგნები.

ქართველ სპელეოლოგთა დარბაზის, სახელწოდება მიგვანიშნებს, რომ იგი დაკავშირებულია ქართველ სპელეოლოგებთან, რომელთაც ჩაატარეს ამ მღვიმეში კვლევა.

ქართველ სპელეოლოგთა დარბაზიდან თიხნარის დარბაზში გადაინაცვლებთ, რომლის ნიადაგი წებოვანი თიხებისაგან შედგება, შესაბამისად სახელიც მისგან მომდინარეობს. სწორედ აქ აღწევს 18 მეტრიან მაქსიმალურ ნიშნულს მღვიმე.

საოცრებათა დარბაზი, განსხვავებული ფორმის და შეფერილობის მღვიმური ნაღვენთებისგან შედგება. აქვე აღმოაჩინეთ ყველაზე დიდ სტალაგნატს, რომლის გარშემოწერილობა 18 მეტრია.

„ოქროს ჩარდახი“-ს სახელწოდება კი, ქუთაისის ტურისტულ ორგანიზაციასთანა დაკავშირებული, რომელმაც მღვიმე ცნობილი გახადა. ეს დარბაზი გამორჩეულია ყველაზე გრძელი სტალაქტიტით, რომლის სიგრძე 2, 20 სმ-ია. მისი ასაკი კი, 10 მილიონი წლით თარიღდება. მღვიმის საბოლოო სანახაობას კი, ბუნებრივი კედელი, 7 მეტრი სისქის სტალაგნატი წარმოადგენს. დადგენილია, რომ ბუნებრივი კედლის მიღმა მღვიმე გრძელდება, თუმცა მოგზაურობა მღვიმეში სწორედ აქ მთავრდება.

იმოგზაურეთ და აღმოაჩინეთ ბუნების მიერ შექმნილი კიდევ ერთი საოცრება საქართველოში!

კონკურსის „მწვანე ჯილდო 2022“ გამარჯვებულები ცნობილია

გარემოს დაცვის მსოფლიო დღის ფარგლებში, გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის კონკურსის „მწვანე ჯილდო“ გამარჯვებულები გამოვლინდნენ.

საზეიმო ღონისძიებაზე, „მწვანე ჯილდო - სკოლამდელი გარემოსდაცვითი განათლება 2022“ ახმეტის მუნიციპალიტეტის სოფელ დუისის N1 საბავშვო ბაღის აღმზრდელმა, **ნონა მარგოშვილმა** მოიპოვა.

„მწვანე ჯილდო - გარემოსდაცვითი და აგრარული განათლება სკოლაში 2022“ რევაზ მუმლაძის სახელობის ქალაქ ზესტაფონის N7 საჯარო სკოლისა და ზესტაფონის მუნიციპალიტეტის სოფელ კლდეეთის საჯარო სკოლის ინგლისური ენის მასწავლებელს, **მარინე ფორჩხიძეს** გადაეცა.

გამარჯვებულებს ჯილდოები გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრმა, ოთარ შამუგიაშვილმა გადასცა.

„ძალიან მნიშვნელოვანია, ვიზრუნოთ ჩვენი საზოგადოების, ჩვენი მომავალი თაობის ცნობიერების ამაღლებაზე და განათლებაზე გარემოს დაცვის მიმართულებით. ამ კუთხით რამდენიმე მნიშვნელოვან პროექტს ვახორციელებთ; კონკურსი „მწვანე ჯილდო“ ერთ-ერთი მათგანია. კონკურსის ფარგლებში, გამოვავლინეთ გამარჯვებული მასწავლებლები. მინდა ვისარგებლო შემთხვევით და თითოეულ მათგანს ძალიან დიდი მადლობა გადავუხადო ამ პროექტში მო-

ნაწილეობისთვის, მინდა მივულოცო გამარჯვება და ვუსურვო წარმატებები მათ ყოველდღიურ საქმიანობაში, რომელსაც ეწევიან ჩვენი მომავალი თაობის აღზრდისთვის და მათთვის შესაბამისი განათლების მიწოდებისთვის“, - განაცხადა ოთარ შამუგიაშვილმა.

კონკურსი „მწვანე ჯილდო“ გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის მიერ 2018 წელს დაარსდა. კონკურსის მიზანია იმ პედაგოგებისა და აღმზრდელების გამოვლენა და ნახალისება, რომლებიც სასწავლო პროცესში აქტიურად იყენებენ სახელმძღვანელოებს „სკოლამდელი გარემოსდაცვითი განათლება“ და „გარემოსდაცვითი და აგრარული განათლება სკოლაში“ და ზრუნავენ ბავშვების გარემოსდაცვითი და აგრარული განათლების ხელშესაწყობად. სახელმძღვანელოები წარმატებით იწერება მთელი ქვეყნის მასშტაბით.

„ინიციატივების და პროექტების სათანადო შედეგს ვიღებთ ჩვენი მოტივირებული პედაგოგების და აღმზრდელების აქტიური ჩართულობით. სხვაგვარად დასახული მიზნის მიღწევა შეუძლებელია. იმედი გვაქვს, სამომავლოდ, უფრო

მეტი პედაგოგი დაინტერესდება ამ უმნიშვნელოვანესი სფეროთი, ჩაერთვება როგორც სასწავლო პროცესში, ასევე კონკურსში. სამინისტრო, თავის მხრივ, პედაგოგებისა და აღმზრდელების აქტივობას ყურადღების მიღმა არ დატოვებს“, - განაცხადა გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის დირექტორმა თამარ ალადაშვილმა.

დაჯილდოების ცერემონიას განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის პირველი მოადგილე თამარ მახარაშვილი და მოწვეული სტუმრები ესწრებოდნენ.

გამართულ ღონისძიებაზე, გამარჯვებულები და საკონკურსო კომისიის რჩეული მონაწილეები სპეციალური პრიზებით დაჯილდოვდნენ.

კონკურსის „მწვანე ჯილდო“ მხარდამჭერები არიან: მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრი, ბაგა-ბაღების მართვის სააგენტო, თბილისის ზოოპარკის საგანმანათლებლო ცენტრი, კავკასიის რეგიონული გარემოსდაცვითი ცენტრი (REC Caucasus), CENN, ეკოხედვა, ბუნების კონსერვაციის

„მწვანე ჯილდო 2022“ გამარჯვებულები

„მწვანე ჯილდო - გარემოსდაცვითი და აგრარული განათლება სკოლაში 2022“ გამარჯვებული მარინე ფორჩხიძე.

„11 წელია ინგლისურ ენას ვასწავლი და მიყვები აქტივობებს. სულ ვფიქრობდი, მართო ინგლისურისთვის რომ არ ვიხარჯები გაკვეთილზე და დამატებითი თემებიც შემაქვს, რამდენად სწორი მიმართულება მაქვს და რომ არა კონკურსი „მწვანე ჯილდო“ ამას ვერ მივხვდებოდი. ზუსტად ის დრო იყო, ეთქვათ რომ ჩემი

გადაწყვეტილება სწორია. კიდევ უფრო მეტი შემართებით და მოტივაციით გავაგრძელებ მუშაობას.

რა თქმა უნდა, აუცილებელია გარემოსდაცვითი საკითხების სწავლება ახალგაზრდა თაობისთვის, რადგან შეუძლებელია აქტიური და პასუხისმგებელიანი მოქალაქე ჩამოყალიბდეს, თუ კი არ იცავს გარემოს და არ ზრუნავს საცხოვრებელ ადგილზე. ჩვენ უნდა შევუნარჩუნოთ გარემო მომავალ თაობას და ამისათვის, ძალიან მნიშვნელოვანია გარემოსდაცვითი და აგრარული საკითხების სწავლება დაწყებითი კლასებიდან“.

„მწვანე ჯილდო - სკოლამდელი გარემოსდაცვითი განათლება 2022“ ფლორეალი ნონა მარგოშვილი:

„ადამიანები, მუდმივ ზეგავლენას ვახდენთ დედამიწაზე და მის რესურსებზე, თუმცა მათი რაოდენობა არ არის უღვევი. ამიტომ უმნიშვნელოვანესია ადრეული ასაკიდან ბავშვებს ჩავუნერგოთ ბუნების სიყვარული და ზრუნვის კულტურა. სკოლამდელი ასაკი გარდამტეხია, რადგან ამ დროს ბავშვი ისრუტავს ინფორმაციას, გამოეყოფა გარემოს და ყალიბდება როგორც ინდივიდი, გარკვეული მორალით. უვითარდება ემოციურ-ღირებულებითი კეთილგანწყობა გარემოს და ეკოლოგიის მიმართ. ბავშვი ამ პერიოდში შეცნობის და აღმოჩენების პროცესშია, იგი სწავლობს გარემოში ქცევის ნორმებს. ეს არის ასაკი, როდესაც ადამიანი

ითვისებს უმეტეს ჩვევებს, რომლებიც მთელი ცხოვრება გაჰყვება, ეს იქნება პიველი ნაბიჯები, საკვების მიღება, ლაპარაკი თუ სიყვარული ახლად შეცნობილი სამყაროს მიმართ. მნიშვნელოვანია შეცნობასა და შეყვარებასთან ერთად გაითავისონ გარემოზე ზრუნვის აუცილებლობა. ემოციური კავშირის ჩამოყალიბება ადრეული ასაკიდან მისცემს მათ შესაძლებლობას გახდნენ სამაგალითოები მომავალი თაობებისთვის და მათაც ჩაუნერგონ მსგავსი დამოკიდებულებები. ყოველივე ამის მიღწევაში ძალიან მნიშვნელოვანია ჩვენი, როგორც აღმზრდელების როლი. თავისმხრივ აღმზრდელებსაც ხშირად სჭირდებათ ნახალისება, მოტივაციის გაზრდა და ახალი ძალების შემატება რათა ყოველ ახალ თაობას ისეთივე ენთუზიაზმით შეაყვარონ გარემო. „მწვანე ჯილდო“-ს კონკურსმა, მითუმეტეს პირველ ადგილზე გასვლამ საქართველოს მასშტაბით, მე მომცა მეტი მოტივაცია, ჩვენ ვართ ბედნიერები როცა ვიპოვებთ, რომ ჩვენი მცდელობები ფასდება და ამხელა მხარდაჭერა გვაქვს ადამიანებისგან, რომლებიც ერთ მიზანს ემსახურებიან „ერთად დავიცავთ და გადაარჩინოთ ეკოსისტემა მომავალი თაობებისთვის“.

უღრმესი მადლობა მინდა გადაგიხადოთ, ეს არის დიდი პატივი. აგრეთვე მადლობელი ვარ დუისის პირველი საბავშვო ბაღის კოლექტივის და მენეჯერის, რომელთა გვერდში დგომამ, მხარდაჭერამ და გუნდურობამ მიმალწვევინა მოცემულ შედეგს“.

გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრი ფერმერთა გადამზადების ტრენინგებს აგრძელებს

საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის პრიორიტეტია ხელი შეუწყოს სოფლის მეურნეობაში ჩართული ფერმერებისთვის ინფორმაციის ხელმისაწვდომობას. საქართველოს ყველა მუნიციპალიტეტში გამოვლენილი საჭიროებებიდან გამომდინარე, აგროკალენდრის მიხედვით, ცენტრი ახორციელებს ფერმერთა კვალიფიკაციის ასამაღლებელ ტრენინგებს და სემინარებს იმ საკითხების შესახებ, რომლებიც მნიშვნელოვანია მათი წარმოების გაძლიერებისათვის კონკრეტულ რეგიონებსა თუ მუნიციპალიტეტებში. სასწავლო კურსი მოიცავს როგორც თეორიულ და პრაქტიკულ ნაწილს, ასევე ითვალისწინებს ადგილზე საუკეთესო პრაქტიკის გაცნობას. ფერმერის შესაძლებლობების გაძლიერება ხელს შეუწყობს ადგილობრივი სოფლის მეურნეობის პროდუქციის წარმოებისა და ხარისხის ზრდას, როგორც მოკლე, ისე გრძელვადიან პერიოდში.

ამ ეტაპზე აგრარული საკითხებით დაინტერესებული პირების, აგრარული მიმართულების სტუდენტების, ფერმერებისა და აგრარულ მეურნეობაში ჩართული პირების შესაძლებლობების გაძლიერების მიზნით მიმდინარეობს ტრენინგები (ონლაინ) ნუშის წარმოების აგროტექნოლოგიის, სიმინდის მოვლა-მოყვანის თანამედროვე ტექნოლოგიების, ლურჯი მოცვის წარმოების აგროტექნოლოგიის, თანამედროვე სასათბურე მეურნეობის მოწყობის, ქარსაფარი ზოლების მოვლა-გაშენებისა და მეფრინველეობის შესახებ. ტრენინგები ერთდღიანია, უფასო, მოიცავს თეორიულ კურსს და სურვილის შემთხვევაში, შესაძლებელია რამდენიმე ტრენინგზე დასწრება.

„ქვეყნის მდგრადი ეკონომიკური განვითარების ზრდისთვის დიდი მნიშვნელობა ენიჭება სოფლის მეურნეობისა და სოფლის განვითარებას. ფერმერთა შესაძლებლობების გაძლიერების მიზნით, მიმდინარეობს ფერმერთა ტრენინგები სხვადასხვა მიმართულებით, რისთვისაც მათ თანამედროვე და ეკოლოგიურად მდგრად სასოფლო-სამეურნეო მეთოდებს ვაცნობთ. ტრენინგები, ახალი სასოფლო-სამეურნეო მეთოდების დაწერვით, დაეხმარება ფერმერებს გაზარდონ პროდუქტიულობა და წარმოების ხარისხი. საქართველოს სოფლის მეურნეობის პოტენციალის მაქსიმალურად ათვისება და მიზნობრივი გამოყენე-

ბა ქვეყნის ეკონომიკისთვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია. სატრენინგო თემები და სამიზნე რეგიონები შერჩეულია სოფლის განვითარების სააგენტოს მიერ, ფერმერთა მოთხოვნისა და უწყების პრიორიტეტულობიდან გამომდინარე, ხოლო სავარაუდო ტრენინგების კანდიდატები ირჩევა სსიპ გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის ბაზაზე შექმნილი ექსპერტთა ბაზის მიხედვით,“ - განაცხადა გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის დირექტორმა, თამარ ალადაშვილმა.

დარგობრივი ტრენინგი ჩატარდათ მესაქონლეობის დარგის სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების წევრებს. ტრენინგის მონაწილეებმა მიიღეს ინფორმაცია საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული მოთხოვნების შესაბამისად ფერმაში გასატარებელი ღონისძიებების შესახებ. ორდღიანი სწავლება მოიცავდა ისეთ საკითხებს, როგორცაა: მსხვილფეხა პირუტყვის ძირითადი ინფექციური და ვექტორული დაავადებები, ფერმის დაცვა ცხოველთა დაავადებებისაგან, ვეტერინარული პრეპარატების სწორი გამოყენება, მოთხოვნები პირველადი წარმოების მიმართ, ძროხის ჯიშები, ძროხის მოვლა-შენახვა. ტრენინგებზე მიღებული ცოდნის პრაქტიკაში გამოყენებით მესაქონლეობის დარგის კოოპერატივები

ფერმების თანამედროვე მოთხოვნების შესაბამისად მართვას შეძლებენ, რაც წარმოებული პროდუქციის ხარისხსა და რაოდენობაზე დადებითად აისახება. „მესაქონლე კოოპერატივების ტრენინგი ცხოველთა ჯანმრთელობასა და კვებაში“ პროექტის „ინვესტირება უვნებელ და ხარისხიან მესაქონლეობაში - SQIL“ ფარგლებში ტარდება კონტრაქტორი ორგანიზაციის, კოოპერატივების განვითარების ფონდის მეშვეობით. ტრენინგები ორგანიზებულია სოფლის განვითარების სააგენტოს მიერ, გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრთან თანამშრომლობით. აღნიშნული ტრენინგები მთელი წლის განმავლობაში გაგრძელდება და ახალციხის, ამბროლაურის, ქუთაისისა და ბათუმის მუნიციპალიტეტებს დაფარავს.

2021 წელს გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის მიერ გადამზადდა 300-მდე ფერმერი მეცხოველეობის, მეხილეობის, ხორბლის ხარისხიანი და მყარი მოსავლის თანამედროვე ტექნოლოგიების, თაფლის წარმოების, კარტოფილის მოვ-

ლა-მოყვანის ტექნოლოგიების, საძოვრების მდგრადი მართვის და თხილის კულტურის მოვლა-მოყვანის ტექნოლოგიების მიმართულებით.

საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსა და საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს შორის გაფორმებული ურთიერთთანამშრომლობის მემორანდუმის ფარგლებში, სსიპ გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრმა მსჯავრდებულებისთვის ჩაატარა დისტანციური ტრენინგები შემდეგი მიმართულებებით: ვეტერინარია, ჟოლოს წარმოების აგროტექნოლოგია, მარწყვის წარმოების აგროტექნოლოგია, გოგრის მოვლა-მოყვანის ტექნოლოგიები, პომიდვრის მოვლა-მოყვანის ტექნოლოგიები, ლობიოს მოვლა-მოყვანის ტექნოლოგიები, მწვანე ხაჭაპურის მოვლა-მოყვანის ტექნოლოგიები.

ტრენინგებს ჯამში 6 მსჯავრდებული დაესწრო და სერტიფიკატებთან ერთად ბროშურები და სახელმძღვანელოები გადაეცათ.

ლურჯი მოცვი *Vaccinium corymbosum* L.

კულტურის მნიშვნელობა

ლურჯი მოცვის ნაყოფი შეიცავს წყალს – 85 - 87 %, ხსნად მშრალ ნივთიერებებს - 12 -15%, შაქარს -8.0 - 10 %, ორგანულ მჟავებს – 0,8 - 2.5%, პექტინოვან ნივთიერებებს – 0,5-0.6 %, უჯრედანას – 1,4-1.6 %. ასევე ვიტამინ C - 80 - 90 მგ/100გ, ვიტამინებს BB1, PP და სხვ. იგი ძალზე სასარგებლოა ჯანმრთელობისთვის და ფართოდ გამოიყენება კულინარიაში, დიეტურ კვებაში და ხალხურ მედიცინაში.

ლურჯი მოცვი ძირითადად გამოიყენება ნედლად და ასევე გადამამუშავებელი სახით. ასევე ფართოდ გამოიყენება გაყინული და გამშრალი კენკრა, სხვადასხვა სახის ფუნტუშეულის დასამზადებლად და საკონდიტრო ინგრედიენტად. მისგან ამზადებენ ძალიან გემრიელ ჯემებს, ხილფაფებს, წვენებს და ა.შ.

მოცვის ნაყოფი აწესრიგებს კუჭ-ნაწლავის მოქმედებას, აუმჯობესებს მხედველობას, აცხრობს რევმატიზმს და სხვადასხვა ანთებით პროცესებს. ნაყოფის და ფოთლის ნაყენი გამოიყენება დიაბეტის, შარდკენჭოვანი პათოლოგიის, თვალების ანთებითი პროცესების და სხვა დაავადებების პროფილაქტიკისა და სამკურნალოდ.

მორფოლოგიური და ბიოლოგიური თავისებურებები

მოცვის კენკრა მრავალწლოვანი მარადმწვანე, ან ფოთოლმცვივანი ბუჩქია, დამახასიათებელი ლურჯი ფერის მრგვალი ნაყოფით. სხვა კენკროვნებთან შედარებით მისი ნაყოფი უფრო მკვრივი და ტრანსპორტაბელურია. კენკრა საზაფხულო მოხმარებისა და იკრიფება მაისის დასასრულიდან - აგვისტომდე. გრილი სარდაფის პირობებში კარგად ინახება 1 - 2 კვირა, ხოლო სამაცივრე საწყობებში - სამი ან მეტი კვირის განმავლობაში.

კენკრა ივითარებს სანაყოფე მტევნებს,

რომლებზეც ნაყოფები არათანაბარი სიმწიფით ხასიათდება. ამის გამო საჭიროებს მრავალჯერად კრეფას, რომელიც დაახლოებით 2-4 კვირის განმავლობაში გრძელდება. პირველ მოსავალს იძლევა დარგვიდან მე-3 წელს, სრულ მსხმოირობაში შედის მე-7-8 წელს. ბაღს ექსპლუატაციის პერიოდი 35 - 40 წელია.

ჯიშები

✓ ღიჯი

ბუჩქი: ჩრდილოეთის მაღალბუჩქიანი ტიპის, ძლიერი ზრდის, სწორი, გადაშლილი ფორმის რეგულარულად მსხმოიარე.

ნაყოფი: საშუალო ზომის, ღია ლურჯი, მკვრივი, პატარა ღარით, სასიამოვნო არომატით. საადრეო სიმწიფის პერიოდის ჯიშია, კარგი ტრანსპორტაბელური თვისებებით.

✓ კაბრიოტი

ბუჩქი: ჩრდილოეთის მაღალბუჩქიანი ტიპის, ყინვაგამძლე, უხვმოსავლიანი, ტოლერანტულია მძიმე ტენიანი ნიადაგების მიმართ, გამძლეა ფესვის სიღამპლის მიმართ.

ნაყოფი: ძალიან დიდი ზომის, ოდნავ შებრტყელებული, მოლურჯო შეფერილობის, მკვრივი, მცირე ღარით, სრულ სიმწიფემდე ოდნავ მონითალო შეფერილობისაა, ცხელ ამინდში რბილდება. ხასიათდება შეკრული სანაყოფე მტევნებით. საადრეო-საშუალო სიმწიფის და ხანგრძლივი კრეფის პერიოდის ჯიშია შესანიშნავი გემოთი.

✓ ბლუკროკი

ბუჩქი: ჩრდილოეთის მაღალბუჩქიანი ტიპის, ძლიერი ზრდის, სწორი, ღია, მოითხოვს რეგულარულ გასხვლას.

ნაყოფი: საშუალო ან დიდი ზომის, აქვს პატარა ღარი, ხასიათდება მეჩხერი

მტევნებით. ახასიათებს კარგი გემო, გამძლეა დასკდომის მიმართ. ჯიშს საშუალო სიმწიფის პერიოდისაა. კარგი ტრანსპორტაბელური,

✓ ჩინდლური

ბუჩქი: ჩრდილოეთის მაღალბუჩქიანი ტიპის, საშუალო ზრდის, კომპაქტური, მოითხოვს რეგულარულ გასხვლას.

ნაყოფი: მსხვილი, ან ძალიან მსხვილი. ხასიათდება მჭიდროდ შეკრული მტევნებით. აქვს კარგი გემო და გამძლეა დასკდომის მიმართ. საგვიანო სიმწიფის პერიოდის ჯიშია.

✓ ლეგასი

ბუჩქი: სამხრეთის მაღალბუჩქიანი ტიპის, ბუჩქის სიმაღლე 1.5-2.0მ, გადამშლია, რეგულარულად მსხმოიარეა, გამძლეა დაავადებების მიმართ.

ნაყოფი: საშუალო სიდიდის, მკვრივი საუცხოო გემოთი. საადრეო სიმწიფის პერიოდის ჯიშია.

✓ ონაილი

ბუჩქი: სამხრეთ მაღალბუჩქიანი ტიპის, ბუჩქის სიმაღლე 1.5-2.0მ.

ნაყოფი: დიდი ზომის, მკვრივი, პატარა ღარით, საადრეო სიმწიფის პერიოდისაა, კარგია ნედლად მოხმარების მიზნით.

ნაკვეთის პერიოდი

ლურჯი მოცვი მოითხოვს კარგი სტრუქტურის მქონე, მსუბუქ, ტენიან, მაგრამ შესაბამისი დრენაჟის სპეციფიკურ ნიადაგს. იგი კარგად ხარობს მხოლოდ მჟავე ნიადაგებზე. ნაკვეთში დამდგარი წყალი არასასურველ გავლენას ახდენს მცენარის ზრდა-განვითარებაზე, ამიტომ ასეთი ადგილები ნაკლებად მისაღებია ლურჯი მოცვის პლანტაციის გასაშენებლად. ამ კენკრისთვის ნიადაგის ოპტიმალური pH-ის მაჩვენებელი უნდა

იყოს 4.0 - 5.5-მდე. თუ ნიადაგის არის რეაქცია pH-5.8-ს აღემატება, მცენარეს ემართება ქლოროზი, რომელსაც, ძირითადად, რკინის დეფიციტი განაპირობებს. ქლოროზი გამოიხატება ფოთლების ნაწილობრივი გაყვითლებით, ადრეული შეწითლებითა და მცენარის მნიშვნელოვანი დასუსტებით. თუ ნიადაგი არასაკმარისად მჟავაა, აუცილებელია მისი "დამჟავება", რისთვისაც შეიძლება გამოყენებული იქნას მჟავე ტორფი, წინვოვანების ნახერხი ან გოგირდი.

საქართველოს პირობებში ლურჯი მოცვის გასაშენებლად უკეთესია ჩრდილო-აღმოსავლეთის, ჩრდილო-დასავლეთის და სამხრეთის ექსპოზიციის მცირე დაქანების ფერდობები..

ბაღის გაშენება

დარგვის წინ ნიადაგის სტრუქტურის გაუმჯობესება ხდება ნიადაგის ზედა ფენაში ნახერხის, კომპოსტის ან ტორფის შერევით.

ლურჯი მოცვის დარგვა უნდა მოხდეს 20 - 30 სმ სიღრმის და დიამეტრის ორმოებში. დარგვის დროს, ფესვთა სისტემის კარგად განვითარების მიზნით, უნდა მოხდეს ნიადაგში ნერვის ფესვების კარგად გაშლა. განსაკუთრებით ეს ეხება კონტეინერში მოყვანილ ნერგებს.

ნერვი უნდა ჩაირგოს იმ სიღრმეზე რა სიღრმეზეც იზრდებოდა სანერგეში, ან ქოთნებში, ისე რომ, ფესვის ყელი ნიადაგის ქვევით მოექცეს.

ლურჯი მოცვის ფესვთა სისტემა მეტად ფაქიზია, ამიტომ როგორც ძალიან ღრმა ასევე ზედაპირულმა დარგვამ შეიძლება ფესვების დაზიანება გამოიწვიოს, რაც განაპირობებს ნერვის სუსტ განვითარებას და სიცოცხლის ხანგრძლივობის შემცირებას.

ლურჯი მოცვის პლანტაციის გაშენება ხდება შემდეგი კვების არით: 3,0 - 3,2 X 0,9 - 1,2 მეტრზე. საშუალოდ ერთი ჰექტარის გასაშენებლად საჭიროა 2800 - 3300 ნერვი. მოცვის დარგვა შეიძლება როგორც შემოდგომაზე, ასევე გაზაფხულზე.

თანამედროვე ინტენსიური ტექნოლოგიები ლურჯი მოცვის გაშენებისათვის ითვალისწინებს მცენარეების დარგვას შემალღებულ ბაზო-კვლებზე. ბაზო-კვლებზე გაშენების უპირატესობა შემდეგში მდომარეობს: ფესვების გაუმჯობესებული უზრუნველყოფა ჰაერით, ტენის უკეთესი რეგულაცია, ნიადაგის სტრუქტურის გაუმჯობესება, ფესვებიდან ჭარბი ტენის მოცილება. რეკომენდებულ

ლია შემდეგი პარამეტრების შემალღებული ბაზო-კვლის მოწყობა: სიგანე 60 - 90 სმ, სიმაღლე 18 - 25 სმ.

მოვლის აგროტექნიკა

ლურჯი მოცვის დამტვერვა ძირითადად მწერების მეშვეობით ხდება. ჯიშების უმეტესობა არ საჭიროებს ჯვარედინ დამტვერვას, თუმცა ჯვარედინი დამტვერვის შემთხვევაში ნაყოფის სიდიდე და ხარისხი მატულობს. ამ პერიოდში ერთ-ერთი საჭირო ღონისძიება ფუტკრის სკების პლანტაციაში შეტანა, რომელიც შესამჩნევად ზრდის პლანტაციის პროდუქტიულობას.

ბალის გაშენებიდან პირველი ორი წლის განმავლობაში, ცდილობენ არ დაუშვან მცენარის მოსავლიანობა, რომ არ მოხდეს ახალგაზრდა მცენარის დასუსტება, ამისთვის აცილებენ ყვავილებს, ან უკვე გამონასკველ ნაყოფებს.

სარეველბთან ბრძოლა:

ლურჯი მოცვის კულტურის გაშენებამდე უმჯობესია სარეველა მცენარეების წინააღმდეგ კონკლექსური ღონისძიებების (მექანიკური, ქიმიური) ჩატარება. ხოლო გაშენების შემდეგ სავეგეტაციო პერიოდში რიგთაშორის ნიადაგის ზედაპირული დამუშავება. კარგი შედეგი აქვს რიგთაშორის ნიადაგის დაკორდებას, ბალახის დაბალი საფარის შენარჩუნებას და ორგანული მულჩის გამოყენებას.

ახლად დარგული მცენარე აუცილებლად უნდა დაიმულჩოს ორგანული, ან სხვა სახის მულჩის 25 - 40 სმ სიგანის 10 -15 სმ სისქის ფენით. ორგანული მულჩის შეტანა ხდება რიგებში მცენარის გარშემო 30-60 სმ სიგანის ზოლებად. მულჩირების სისტემა საგრძნობლად აძლიერებს მცენარის ზრდას, ფესვებს იცავს სარეველებისა და ტემპერატურული გადახურებისგან, ინარჩუნებს ტენიანობას და ნიადაგს ამდიდრებს ორგანული ნივთიერებებით.

ასევე მულჩირებისთვის, თანამედროვე ტიპის პლანტაციებში, იყენებენ პოლიეთილენის ე.წ. ნაქსოვ მულჩს.

განოყიერება:

ლურჯი მოცვის განოყიერებისთვის იყენებენ მინერალურ - აზოტოვან, ფოსფოროვან და კალიუმთან სასუქებს. ვეგეტატიურ ზრდას საუკეთესოდ უწყობს ხელს აზოტოვანი სასუქები. მცენარის განვითარებას და მოსავლის ზრდასთან ერთად იზრდება აზოტის შეტანის დოზები. გასათვალისწინებელია, რომ აზოტის

შეტანა უნდა მოხდეს კარბამიდის (შარდოვანას) სახით, რადგან სხვა სახის აზოტოვანი სასუქები შესაძლებელია ტოქსიკური აღმოჩნდეს მცენარისთვის. განოყიერება უნდა ჩატარდეს ნიადაგის ანალიზის და ან ფოთლის ანალიზის დასკვნის საფუძველზე. ლურჯი მოცვის განოყიერების ზოგადი სქემა: N - 80- 100, P- 60 -90, K 90-120.

მორწყვა:

ლურჯი მოცვი მოითხოვს რეგულარულ ირიგაციას. განსაკუთრებით ქვიშაანი ნიადაგები საჭიროებს ხშირ და მცირე დოზებით მორწყვას. მცენარის წყლის დეფიციტზე მიუთითებს შემდეგი სიმპტომები: შენიღბულია ფოთლები, გაყავისფერებული ფოთლის ძარღვები, თხელი, სუსტია ამონაყრი და ფოთლების ადრეული ცვენა, ამიტომ აუცილებელია ნიადაგში ოპტიმალური ტენის შენარჩუნება. მორწყვის პერიოდი უნდა გაგრძელდეს გვიან ზაფხულამდე და/ან ადრეულ შემოდგომამდე.

გასხვლა:

ლურჯი მოცვი მოითხოვს რეგულარულ ყოველწლიურ გასხვლას - გასხვლის ძირითადი პრინციპია ძველი 6 წლიანი ამონაყრების მოშორება და ახალი ამონაყრების დანორმება 2-4 ცალამდე. მაღალი ხარისხის ნაყოფები მიიღება ორ, სამ, ოთხ და ხუთწლიან ტოტებზე ახალი სანაყოფე კვირტებიდან. ლურჯი მოცვის გასხვლისას ტოტებს არ ამოკლებენ, მხოლოდ ამოხშირავენ. იდეალურად გასხვლული ბუჩქი შეიცავს - 2-4 ცალ ერთწლიან, ორწლიან, სამწლიან, ოთხწლიან და ხუთწლიან ამონაყარს. ყველა 6 წლიანი ტოტი იჭრება ძირში. კარგად ჩატარებული გასხვლა ხელს უწყობს მსხმოიარობის ადრე დაწყებას და მაღალხარისხიანი პროდუქციის მიღებას.

გაწვებილი დაავადებებისაგან დაცვა:

ბალიზა ცრუფარიანა შესაძლოა განვითარდეს ერთწლიან ნაზარდებზე. დაზიანების გამო ფოთოლი ხმება და ცვივა, ხოლო ერთწლიანი ნაზარდები დეფორმირებულად ვითარდება, რის გამოც ფერხდება ნაყოფების განვითარება. ცრუ ფარიანის ცხოველქმედების შედეგად ფოთლებზე, ტოტებზე და ნაყოფზე გამოიყოფა წებოვანი სითხე, რომელზედაც განვითარებული საპროფიტი სოკო მცე-

ნარის მწვანე ნაწილებს შავი ფიფქით ფარავს, ფოთოლი ხმება და ცვივა. მცენარის ნორმალური ზრდა განვითარების შეფერხებით მნიშვნელოვნად მცირდება მოსავლის რაოდენობა. მავნებლის წინააღმდეგ ეფექტურია მექანიკური დანადგურება და შესაბამისი ინსექტიციდების გამოყენება.

ვამლის მძივისები ფარიანა პოლიფაგი მწერი, რომელიც კვერცხებს დებს მცენარის ქერქში, გამოჩევილი მატლები ნაწილდებიან და მიეკვრებიან მცენარის ორწლიან ტოტებზე. ფარიანები სახლდებიან ქერქის ქვეშ და იკვებებიან მცენარის წვენი. იწვევენ ერთწლიანი ნაზარდების კამბიალური უჯრედების დაზიანებას რის შედეგადაც ფოთლები ხმება და ცვივა. მცენარის ზრდა ფერხდება, კნინდება და ხმება.

მოცვის ჟანგა აზიანებს ფოთლებს, რომლებზეც ჩნდება ჟანგა. სოკოებისთვის დამახასიათებელი მოყვითალო ფერის ლაქები, რომლებიც შემდეგ ყვითლდება და ხმება. ფოთლის ქვედა მხარეს ვითარდება ნარინჯისფერი მეჭეჭები, მცირდება ფოთლის სასიმილაციო ფართი, ქვეითდება ფოტოსინთეზის პროცესი, რაც იწვევს მოსავლის რაოდენობის შემცირებას. ასევე ფოთოლი კარგავს სამკურნალო ღირებულობას.

ნაცრისფერი სიღამპლით დაავადებულ ერთწლიან ტოტებზე და საყვავილეთ კვირტებზე ვითარდება მუქი ფერის ლაქები. ყვავილედებზე კი ამწვობა, რომელიც

ბიც ხმება და შემდეგ ცვივა. დაზიანების შედეგად სუსტდება მცენარის ზრდა- განვითარება. მცირდება მოსავლის რაოდენობა, დაავადებული ნაყოფების მოკრეფისას მექანიკურად დაზიანებულ ნაყოფში შეჭრილი პათოგენები შენახვის პირობებში აგრძელებენ განვითარებას, დაზიანებული ნაყოფი იფარება ნაცრისფერი ფიფქით რომელიც სწრაფად ვითარდება და იწვევს ნაყოფის ლპობას.

ალტერნარიოზი აზიანებს ფოთლებს და ნაყოფებს, ფოთლებზე ვითარდება მოყავისფრო ნაცრისფერი ლაქები მონიტალო არშიით. ფოთლები ნაადრევად ცვივა. დაზიანებული ნაყოფები რბილდება და იფარება მუქი მწვანე ფერის ფიფქით, შენახვის პერიოდში ნაყოფზე მონაცისფრო ობი ვითარდება.

ტოტების კიბო აავადებს ერთწლიანი ნაზარდებს, რომლებზედაც ფოთლები მუქდება ქვება და ნაადრევად ცვივა, ყლორტები ხმება.

ფომოპსისი დაავადებულ ერთწლიანი ნაზარდების წვერობში ფოთლები წითლდება, დეფორმირდება და ქვება. ტოტებზე წარმოიქმნება მონაცრისფრო ლაქები ყავისფერი არშიით, ქერქი სკდება და ხმება.

მოსავლის აღება

ლურჯი მოცვი უნდა მოიკრიფოს დღის ყველაზე გრილ პერიოდში, ჩვეულებრივ, დილით. არ არის რეკომენდებული კრეფა, როდესაც რბილობის ტემპერატურა 27°C-ზე მაღალია, ამ დროს ნაყოფი ძალიან მგრძობიარეა დაწყვეტით დაზიანებისადმი. გარდა ამისა, თუ კენკრის ტემპერატურა მაღალია, მოსავლის აღების შემდგომ შესანახად გაგრილებისათვის, საჭირო ხდება მეტი გაცივების სიმძლავრე. მოსავლის აღება არ შეიძლება მაშინ, როდესაც ნაყოფი სველია. ეს იწვევს დაავადებების განვითარების გაზრდას. მოსავლის აღება უნდა ხდებოდეს ეტაპობრივად, მთელი სიმწიფის პერიოდში. მოსავლის აღების პერიოდი დამოკიდებულია ჯიშზე. როგორც წესი კრეფა იწყება ივნისის დასაწყისიდან და გრძელდება აგვისტომდე. სრულ მსხმოიარობაში შესული ლურჯი მოცვის ერთი ბუჩქისგან შეიძლება მივიღოთ 5-7 კგ. ნაყოფი.

მონილიოზი ანუ ნაყოფის სიღამპლე

მონილიოზის დაავადებას Monilia-ს გვარის პარაზიტული სოკოები იწვევენ. ფართოდაა გავრცელებული თესლოვანთა და კურკოვანთა ნაყოფის სიღამპლე. თესლოვანიდან ავადდება: ვაშლის, მსხლისა და კომშის ნაყოფები, ხოლო კურკოვანიდან ატმის, ნექტარინის, გარგარის, ქლიავის, ალუბლის, ბლის, ალუჩისა და ნუშის ნაყოფები. იგი აავადებს არა მარტო ნაყოფს, არამედ სანაყოფე ტოტს, ყვავილს და ყლორტს, რომლებიც დაავადებისთანავე ხმება.

დაავადების განვითარების ოპტიმალური პირობებია:

- ტემპერატურა 14-16°C
- ჰაერის შეფარდებითი ტენიანობა 90-97%-ის ფარგლებში.

Monilia mali აავადებს ვაშლის როგორც მკვახე, ისე მწიფე ნაყოფებს. სოკოს სპორა ხვდება ნაყოფის დაზიანების ადგილას (უმთავრესად ნაყოფქაშიებით), იძლევა წინაზრდილს, რომელიც თანდათან ვრცელდება ნაყოფის რბილობაში. ნაყოფი იცვლის ფერს: ჯერ დაზიანებული ადგილი ოდნავ მუქდება, შემდეგ ბაცი ყავისფერი ხდება და დაზიანება ვრცელდება ნაყოფის რბილობის ქსოვილში.

იგი გათუთქულს ემსგავსება. ვაშლის ნაყოფების კანქვეშ პატარა მეჭეჭების სახით ვითარდება კონიდიალური ნაყოფიანობა. ვაშლის ნაყოფის კანი ირღვევა და მის ზედაპირზე ჯერ ბაცი ყვითელი, ხოლო შემდეგ ყავისფერი მოზრდილი მეჭეჭები გამოდის. მეჭეჭები კონცენტრირებულად არის განლაგებული დაავადებულ ნაყოფზე. მეჭეჭი შედგება სტრომის მსგავსად შეკრული ჰიფებისაგან, რომლებიც ფუძეს ქმნის და მის წვერზე განვითარებულია ძეწკვებად შეკრული ლიმონისებრი კონიდიუმები. ზაფხულის განმავლობაში სოკო ვრცელდება კონიდიუმების საშუალებით. ზოგჯერ დაავადებულ ნაყოფზე მეჭეჭები საერთოდ არ წარმოიქმნება და დამპალი ნაყოფი შავდება, გამოივსება უნაყოფო მიცელიუმით და მუმიფიცირდება. ნაყოფი მთლად გაშავებულია, ზედაპირი მოკრი-

ვადდება და ბოლოს იჭმუჭნება, ჭკნება. დაავადების ამ ფორმას შავ სიღამპლეს უწოდებენ. დაავადებული ნაყოფები ან ცვივა ან ხეზევე რჩება.

ნაყოფებზე მეჭეჭების განვითარების შემთხვევაში გაზაფხულზე კონიდიალური ნაყოფიანობა ახლდება. შავი სიღამპლის სტადიის შემთხვევაში კი ხეზე მუმიფიცირებულ ნაყოფებში ან ნიადაგში გამოზამთრებული სოკო ივითარებს ჯამისებრ, გრძელფეხიან აპოტეციუმებს (ჩანთიანი სტადია). აპოტეციუმებში განვითარებული ჩანთებიდან გამოსული ასკოსპორები ადრე გაზაფხულზე მოხვდებიან ახალგაზრდა ნაყოფებზე და იწვევენ ახალ ინფექციას.

დაავადების ხელშემწყობი პირობებია სინოტივე, ტემპერატურა. დაავადების გავრცელებას ხელს უწყობენ მწერები: რინქიტები, ნაყოფაძიები.

ვაშლის მონილიოზი ფოთლებსა და სანაყოფე კვირტებს აზიანებს. ყლორტი ხმება. დაავადება ყუნწის გზით ტოტზე გადადის. დაავადება ვრცელდება სპორებით, რომელიც მცენარეში იჭრება უმეტესად მექანიკური დაზიანების ადგილიდან. სპორები ვრცელდება ქარის, წვიმის, მწერების, განსაკუთრებით რინქიტების საშუალებით.

Monilia cydoniae აზიანებს კომშის ნაყოფს, ყლორტს, სანაყოფე ტოტსა და ყვავილს.

კურკოვანი კულტურების: ატმის, ნექტარინის, ალუბლის, ბლის, ქლიავის, გარგარის, ნუშისა და სხვა კურკოვანების ნაყოფის სიღამპლეს იწვევს სპეციალი-

ზირებული პათოგენური სოკო Monilia cinerea, ავადდება, აგრეთვე ყლორტი, ყვავილი, სანაყოფე ტოტი.

კურკოვანების მონილიოზი (ნაყოფის სიღამპლე) საკმაოდ გავრცელებული და მავნების მომტანი დაავადებაა. გაზაფხულზე დაავადების განვითარებისათვის დამახასიათებელია ყვავილების, ფოთლების, ახალგაზრდა სანაყოფე ტოტების და ერთწლიანი ყლორტების გამუქება და ხმობა. ნასკვის ფორმირების შემდეგ დაავადებისას იგი ხმება. ზაფხულის განმავლობაში ყლორტები და ცალკეული ტოტებიც კი ხმება.

ყვავილების დაავადება მეტად სწრაფად მიმდინარეობს. დაავადება შეიჭრება ნასკვიდან ან ყვავილის რომელიმე სხვა ადგილიდან, იწვევს ყვავილის ჭკნობას და მთლიანად ახმობს მას. მიცელიუმი გადადის ყვავილის ყუნწის გზით ტოტებში და ახმობს. გამხმარი ყვავილები და ფოთლებიც შვეულად არიან დაშვებული ძირს, მცენარეზე დიდხანს შერჩენილი და არ ცვივა. გამხმარი ყლორტები და ყვავილები ცეცხლისგან დამწვარის შთაბეჭდილებას ტოვებს განვითარებულ, გამერქნიანებულ ტოტების დაავადებისას ადგილი აქვს ქერქის სიკვდილს ნეკროზს, ქერქი იჭმუჭნება და მკვეთრად ისაზღვრება საღი ნაწილისაგან.

ნაყოფის დაავადება მხოლოდ სიმწიფის პერიოდში ხდება. მასზე ჩნდება სწრაფად მზარდი მუქი ლაქა და იკავებს მთელ ნაყოფს. კურკოვანების ნაყოფი ჯერ ყავისფერი ხდება, წყლიანი კონსისტენციისაა, შემდეგ იფარება წვრილი, ნაცრისფერი და თანაბრად გაფანტული მეჭეჭებით. დამპალი ნაყოფი ნაოჭდება, მუმიფიცირდება და გამოშრება. გამომშრალი ნაყოფები ერთმანეთს მიცელიუმით შეეზრდება, ნაწილი ცვივა, ნაწილი კი ხეზეა შერჩენილი. ასეთი ნაყოფებით ხდება სოკოს გადაზამთრება.

ინფექციის ძირითადი გამავრცელებლე-

ბია რინქიტები, ღერღეტები, კვირტის ცხვირგრძელა და აღმოსავლური ნაყოფ-ქამია. დასნებოვნება შეიძლება მოხდეს საღი და დაავადებული ნაყოფის შეხებით. ამიტომ უნდა მოხდეს ნასკვების გამეჩხვრება, როცა ისინი აღწევენ ბერძნული კაკლის ზომას (ივნისში).

დაავადების გამომწვევი - სპეციფიკური ჩანთიანი სოკო Monilia cinerea.

სოკო გაზაფხულის ინფექციას ასკოსპორებით იწვევს. მუმიფიცირებული ნაყოფებიდან ვითარდება სოკოს ჩანთიანი სტადია ჯამნაირი აპოტეციუმების სახით. სპორები ერთუჯრედიანია და უფერული. ასნებოვნებს ხეს ყვავილობის შემდეგ და აგრძელებს მავნობას მთელი ვეგეტაციის პერიოდში. პათოგენი ყვავილის ბუტკოს საშუალებით იჭრება ნასკვი და ვრცელდება მთელ მცენარეში ფესვთა სისტემის ჩათვლით. დაავადებულ ორგანოებზე სოკო ნაყოფიანობას იძლევა ნაცრისფერი წვრილი მეჭეჭების სახით (კონიდიალური ნაყოფიანობა). კონიდი-ათმტარები ძირში ფხვიერადაა შეკრული, წვერისკენ კი ძეწკვებად ივითარებს ლიმონისებრ უფერულ კონიდიუმებს და მათი საშუალებით მრავლდება ზაფხულის განმავლობაში.

სოკო იზამთრებს დაავადებული ყლორტების ქსოვილებში. დაავადების ნიშნების პირველი გამოვლენა ხდება ყვავილობის შემდეგ - ხის ცალკეული ტოტები უცებ ხმება. დაავადებული ფოთლები და ყვავილები მუქდება და ასევე ხმება. დაავადების განვითარებისას ყლორტზე ყველა ყვავილი ავადდება.

პირველი დასნებოვნება ხდება ყვავილობის პერიოდში წვიმების ან ტენიანი და ნისლიანი ამინდის პირობებში. გრილი გაზაფხული გახანგრძლივებული ყვავილობის პერიოდით ხელშემწყობია დაავადების გაძლიერებული განვითარებისათვის.